PERKINS LIBRARY

Duke University

Rare Books

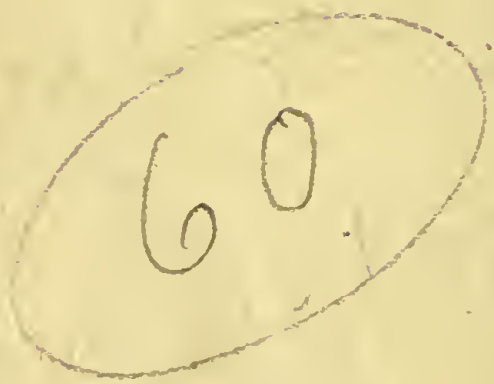
60

Digitized by the Internet Archive
in 2012 with funding from
Duke University Libraries

http://archive.org/details/nebulonebulonum00murn

ex libris
Xanferligote

12 francs

1937

Secundo edita
a Ioanne Coopmans Leowerdiense
Anno MDCXXXIIII

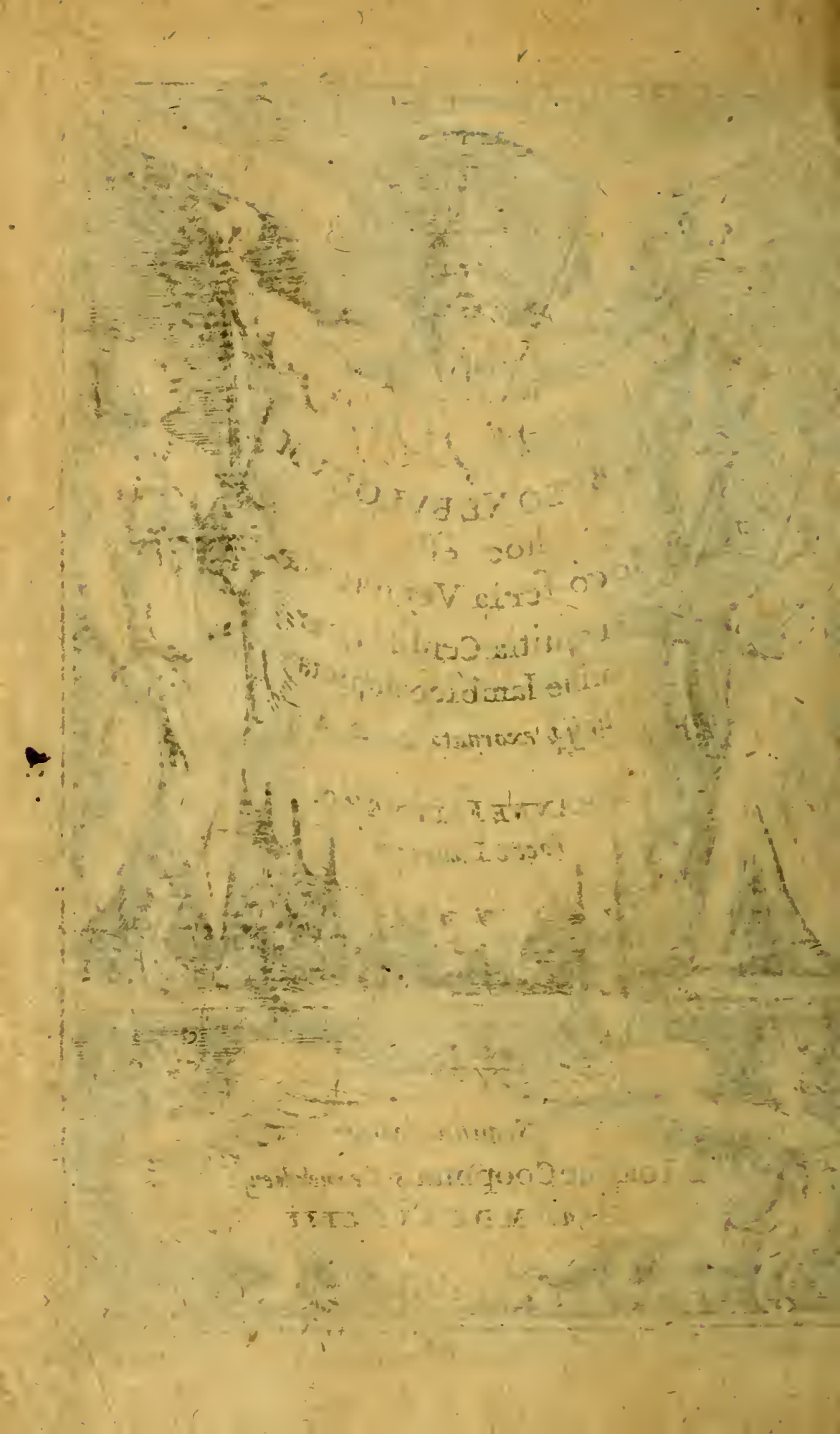

1246
D-7
R.B.R.
M977N

Consultissimo, Amplissimis & Spectatissimis VIRIS,

D. DOMINICO
D. JOANNI-JACOBO
D. JOANNI

} PORSIIS {

V.I.D. Reip. FRANC. civibus primar.

TRIBUS GERMANIS FRATRIBUS, Mæcenatibus colendis

D. D. D.

SCIO, VIRI AMPLISSIMI, *miraturos vos meam in dicando hoc A.V. Poemate audaciam. Scio, inquam. Diu hoc mihi præmeditatum est. Ab una etenim parte absurdam (ut prima fronte) tituli novitatem vobiscum pensitabitis: ab altera materiam, ipsam, inibi tractatam, vilitorem, quam quæ A. V. conveniat, reputabitis. Atque, ut verum quidem fatear, poterat me inusitata libelli hujus effigies à proposito dimovere, splendoris potissimum vestri & authoritatis, quibus*

bus affatim in nobili noſtro FRANCOFUR-TO *apud omnes indubie polletus, reſpectu deterritum. Sed neſcio qua erectus* εὐελπιϛίᾳ *tenacem propoſiti mentem retinui. Qua de cauſa, ubi bina jam dicta obſtacula è pedibus removero, facile dedicationem vobis hanc non adeo diſpliciturum confido. Titulus, dixi, novus atque inſolens videri poteſt. Fateor; ſed videri. Revera enim non eſt: cum à priſcis ſeculis ita receptum ſit, Scapha uti vocitetur Scapha, Nebulo Nebulo. Materia vilis eſt; & iſtud fateor, ſed ita tamen vilis, ut non viliſſima. Si libere, quid ſentiam, loqui velim, gravem potius & neceſſariam illam reſpectu ſui dicere auſim. Etenim*

Haud facile eſt, NEQUAM noſcere poſſe virum.

Imo vero hic Rhodus, hic ſaltus. Sunt n. nebulones iis plerumq; moribus præditi, ut nequitiam & fraudem ſuam non modo non cuivis obviam, manibuſque veluti palpandam, proſtituant, ſed & mille eam modis, milleque artiusb

artibus palliare, velare atq; obtegere norint. Vestri autem respectu quin vilis sit, negare nolo. Sed aliorū meo proposito exempla calcar addunt, quod idem, quod ego jam, factitasse lego. Sic SCHOPPERUS, *Poeta elegans, Vitæ aulicæ speculum, sub* VULPIS REINIKE *aliorumq; animalium Comœdia editum* MAXIMILIANO *II. Romanorum Imperatori augusto dedicare non fuit veritus. Idem, qui* GROBIANUM *edidit, fecit. Sexcenta alia possem adducere, si opus esset, sed res in aprico est. AEqua igitur vos hanc meam dedicationem fronte suscepturos plane nullus dubito, cum præsertim ea vos humanitate ac comitate præditos comperiam, ut omnis omnino ambigendi scrupulus è pectore meo jamdudum plenissime sit exemtus. Bene igitur valete, meumque hoc qualecunque in vos studium æqui bonique consulite. FRANCOFURTI AD MOENUM, Calendis Decembr. Anno æræ Christianæ M. DC. XIX.*

IOANNES FLITNERUS,
FRANCUS, P. L.

AD MOMVM

Pro defensione tituli

EPIGRAMMA.

IAmdudum, NEBULO sceleste, novi,
Te nociva mihi parare tela,
Et morsus satis invidos minari.
Nam tuos (mihi credito) ex amussi
Perspectos habeo scioque mores.
Tam dici bene nil potest ab ullo,
Tam geri bene nil potest ab ullo,
Quin fallaciter illud explicando
In partem rapias statim siniſtram,
Subdolique Chamæleontis instar
Ex albo facias nigrum colore,
Cum tamen pice nigrior nigella
Sis ipse, & cute turpe sordidata,
Gibbo turpiculus, recurvus ore,
Pressis naribus, hispidis capillis,

Torva

Torva fronte, humeris retro reflexis,
Deorsum pede claudicans sinistro.
Si versus steriles & invenustos
Taxabis, minus id mihi dolebit;
Cum venæ reputem meæ rigorem,
Nullius mihi conscius vel artis,
Vel acuminis eloquentiæve;
Cumque ego ipse satis sciam superque,
Quam sit curta mihi domi sulpeplex.
Si vero titulum severiorem,
Isti quem modo præfero libello,
Taxabis, minus id tibi dolendum est,
Cum vitæ malefacta cogitabis,
Nullius tibi conscius bonive,
Virtutisve, vel æstimationis,
Istud scilicet unice elaboro,
Suo ut nomine quemque condecorem.
Nam quis pectore non putet vacivum,
Atque omni ratione destitutum,
Qui fœdam titulo suem Dianæ,
Bubonem titulo beet columbæ?
Par hic est ratio, recursus idem.
Quis non pectoris impotem vocaret,
Meque omni ratione destitutum,

Si malum titulo boni bearem,
Si bonum titulo mali gravarem?
Quin ſuem potius ſuem vocabo:
Quin malum potius malum vocabo:
Quin nequam potius vocabo nequam.
Si malus bene diſcet actitare,
Tunc boni quoque nomen impetrabit,
Sin minus, malus eſt, malus manebit.
Heus, Nequam, bene diſcito actitare,
Si nequam renuis malus vocari.
At dum nequitiæ vacare perges,
Nequam es, Nequam eris, & maneto
Nequam.

NEBVLONIS NEBVLONVM,

sive

CENSVRAE NEQVITIAE

ODA I.

Summam opuſculi continens.

NVCLEVS.

Perito in ſua arte eſt ſtandum.

IDEM meretur integram
Peritus arte qualibet,
Quicunque callet ſtrenue
Virum tuerier ſuum.
Sic Bartolus de juribus,
Hippocrates de pharmacis,
Sic Muſicus de Muſica,

Et vinitor de vinea,
Pistorque de siligine
Dijudicabit optime.

Ego nebulonis indolem,
Fraudes, dolos, fallacias,
Nebulone bis sceleſtior
Olim, juventa dum genas
Adhuc notaret albidas,
Cum prorsus ac ex intimis
Cognoverim receſſibus,
Quis, quæso, congruentius,
Viviſque cum coloribus
Eundem Apelles pingeret?
Ubi hanc in auram proditus
Vix ſiccus eſſem redditus,
Jam tunc utramque peſſimus
Aurem obſidebat furcifer.

Hinc ergo conſtat, optimo
Quod jure primas occupem.
Hinc, quem videtis, indicem,
Nequam refertum plurimis,
Falſariis turpiſſimis,
Vanis tenebrionibus,
Maliſque ſtellionibus,

Hic Nebulones in album consignat.

Scaturientem scriptito,
Hujusque farris complicum,
Ternas favore symboli
Si tesseras injecerint,

Infame nomen infero,
Locumque signo congruum;
DIGNUM PATELLA OPERCULUM,
Fortassis admiraberis,
Lector, meam solertiam,
Prudentiæque copiam,
In collocandis ordine,
Ceu singulorum postulat
A me præeminentia,
Istis homuncionibus:
Sed desines mirarier:
RERUM MAGISTER USUS EST.
Tu, si tibi scientiam
Cupis parem conquirere,
Heus, civitatem protinus,
Quam prisca Francorum vadea,
Mœno alluente, nominant;
Adito, quando juverit,
Celebresque vise nundinas:
Perterritus periculo
Catior redibis illico.
Ibi nebulo turpis, rapax
Impostor, & trifurcifer,
Velut in cloacam, confluunt

Sed quid locum determino,
Cum cuique sit notissimum,
Quod sicut æquor piscibus,
Sic quælibet nebulonibus
Tellus abunde grandibus;
Quos tu, fidelis Delie,
Scripturienti suggere,
Acresque jambos subjice,
Vt nexiles nequissimæ
Dolos cohortis concinam,
Et simplices de fraudibus
Caute cavendis instruam.
Procul hinc probi facessite:
Nequam phalanx accedite.

NOTÆ.

PERITIS in unaquaque arte standum esse, perspicue dicit Vlpianus *in l. 1. in princip. ff. de ventre inspic. l. bonorum, de bonorum posseß. l. intestato, de suis & legit. §. quod autem à nobis, in auth. de non alienan. l. semel. C. de re milit. lib. 12. l. 7. §. de statu [illegible] in. cap. significavit. de homicid. cap. proposuisti [illegible] probat. cap. fraternitatis. de frigid. & malef. [illegible] ff. in §. præterea. Instit. de rer. divis.* Et quidem non absque ratione. *Unusquisque* enim *bene judicat, quæ cognoscit, & horum est bonus judex;*

teste Aristot. l. 1. Ethic. Stratonicus olim recte Ptolemæo regi de Musica cum ipso differenti: *Aliud*, inquit, *est, ô Rex, sceptrum, aliud plectrum*. Idem Minnaco fabro, secum de Musica disputanti *Non animadvertis*, inquit, *te supra malleum loqui*. Idem quoque in quendam, qui cum primo fuisset olitor, postea factus musicus, de arte secum contenderet, pronunciavit senarium græcum vulgo celebrem:

Ἄδοι τις ὧ ἕκαστος εἰδείη τέχνῳ.

Quam quisque novit artem, eam canat licet.

De malitia, quę toto hoc opusculo perstringitur, nervose Bernardus scribit, quod multorum tibi sit loco: *Habet*, inquiens, *malitia currum suum, rotis quatuor consistentem, sævitia, impatientia, audacia, impudentia. Valde enim velox est iste currus ad effundendum sanguinem, qui nec innocentia sistitur, nec patientia retardatur, nec timore frenatur, nec pudore inhibetur. Trahitur autem duobus pernicibus equis; & ad omnem perniciem paratissimis, terrenæ potentiæ & seculi pompa. Porro præsident his duobus equis aurigæ duo. Timor & Livor. Timor quidē pompam, Livor potentiam agit.* Tantas profecto vitium hoc tamq; profundas nostro seculo egit radices, ut infinitus propemodum nequitię tyronum sit numerus. Ipsi etiam pueri ætate quanquam sint minores, malitia tamen pares. Non secus ac serpentum pulli etsi breviores quidem sunt, veneno tamen æquales: catuli

uli luporum etsi venatione nocere non possunt, am tamen sanguine gaudent & morsibus lædunt; ſiam similitudinem habet Chrysost. super Matth. ap. 22. Eunuchus olim quispiam, ceu refert Laer- ius lib. 6. & Brusonius lib. 4. cap. 11. contaminatæ amæ, inscripserat ædibus suis: Μηδὲν εἰσίτω κακόν. *Ne quid ingrediatur malum.* Id videns Diogenes: *Ædium*, inquit, *dominus qua ingreditur?* At hodie Diogenes si viveret, quid diceret?

Olim peculiares quædam nationes nequitia præ aliis insigniores dictitabantur, quod par Senariorum ostendit:

Λύδοι πονηροὶ, δεύτεροι δ' Αἰγύπτιοι,
Τρίτοι δὲ πάντων Κάρες ἐξωλέστατοι.
Lydi improbi, post hos secundi Ægyptii:
Tertiique Cares perditissimi omnium.

At nostro hoc tempore tam late zizania nequitiæ excrevere, ut paradoxon quoddam videri debeat, uni atque alteri nationi peculiariter eandem, & quasi κατ' ἐξοχὴν, attribuere.

Quod si tamen jocari libeat aut liceat, fatendum est, & nostris hisce temporibus quasdam vulgo nationes nequitiæ nomine & gradu celebriores existimari, qua de re facetam & salsam quandam historiolam juvat attexere. Tempore belli Smalcaldici, sive Protestantium, ut vulgo vocant, commisso inter Imperatorem & Principes protestantes acri prælio captus erat miles quidam, corpore procerus,

facie truculentus, animo, ut dicebatur, ferox atq; imperterritus. De cujus animositate cum ad Ferdinandum Romanorum regem (jam autem neci adjudicatus erat miser) relatum esset, jussu regis è carcere in conclave adductus est, ut de faci ejusdem, quem ob pectoris magnitudinem sæpe laudari audiverat, intueretur. Quem cum Rex interrogasset, cujus esset, atque ille Hassum se esse natione respondisset, Bonum, inquit Rex, nequitiæ hoc est augurium. Cum iterum locum, ubi educatus esset, rex perquisivisset, illeque, Inter Westphalos, dixisset; Recte, inquit Rex, conveniunt signa: sed ubi hactenus locorum vixisti? Inter Bohemos respondit ille. Cui Rex, Omnia, inquit, conveniunt. Nam hi, quib. cum te hactenus vixisse, & à quibus satum te esse dicis, tripedum omnium sunt nequissimi. Cui miles, Heus, inquit, Rex invictissime, concedo quidem, quæ dicis, sed istud te scire velim, unam adhuc nationem deesse catalogo huic, quæ si accenseretur, tunc demum nebulonum numerum perfectum atque absolutum fore.

Quam cum cognoscere voluisset Rex, impunitatemque liberioris dicti ipsi promisisset, Hispanos miles ait istos esse, tacite falsoque Regis, natione Hispani patriam suggillans. Rex ingenii ipsius acumine animique fortitudine collaudata tantum abest, ut ob παῤῥησίαν istùm pœna afficiri curaverit, ut multo magis, stipendio donatum, saluum atque incolumem

umem dimiserit.

Verum ut sit, tantas certe nequitia ubique jam errarum, ut & paulo ante dixi, radices egit, ut optimo jure Plauti istud suffragium huc possis repetere, quod tale est in Trinum.

Novi ego hoc seculum, moribus quibus sit: malus bonum malum.

Esse vult, ut sit sui similis: turbant, miscent mores mali: rapax,

Avarus, invidus, sacrum profanum, publicum privatum habent;

Hiulcagens, hæc ego doleo, hæc sunt quæ excruciant:

Hæc dies noctesque tibi canto, ut caveas, quod manus non queunt

Tangere, tantum fas habent, quo manus abstineant.

ODA II.

In Theologos contentiosos & nugigerulos.

NUCLEUS

Sacris non sunt miscenda frivola.

HUc, qui ministri ecclesiæ
Audire vultis candidi,

Hic de cæruleis prædicat anatibus.

Cum ſitis atri, pergite:
Quid veſtra voſmet munia
Efflagitent, attendite.
Sacras docere literas,

Preceſque crebro fundere.
Quid vos? minus nil, proh dolor!
Nam fabulas Æſopicas
Loco ſacrati codicis
Nugaſque plane frivolas
Narratis auditoribus:
Nux caſſa quanti veneat;
Quî ſimius ſaltaverit;
Quot caſeos confecerit
Stillans ocello Phylliris,
Vel ne rudes putemini,
Et imperiti caudices,
Mox diſputatiunculis,
Vafriſque quæſtiunculis,
Lites movetis maximas,
Probriſque voſmet invicem
Atrocibus proſcinditis,
Ut pingre carnis fruſtulum,
Paniſve portiunculam
Veſtro vorare munere
Catellus erubeſceret.

Vel forte bacchanaliæ
Tumultuationibus,
Colluſitationibus,

Craps

Crapulaque clamitantibus
Cum ruſticis traducitis.
Si fors habenda concio,
Clauſis adhuc ocellulis,
Vix verba textus ebrii
Vel literas agnoſcitis.
Proh quam ſcelus nefarium,
Pœnaque dignum maxima!
Vos, vos præire ſemitam
Rectam decebat ad Polum:
At maximo vos impetu
Recta ſub Orcum tenditis.
Quid verba proſunt ſplendida,
Si facta deſunt congrua?
Hoc ANSERES eſt ſcilicet
DEPRÆDICARE CÆRULOS.

NOTÆ.

ITA profecto eſt; Omnia nunc ſolent *Inpejus ruere, & retro ſublapſa referri*, & cum his magna etiam Theologorum caterva, quorum munus tremendum tantam ab iis curam, ac providentiam flagitabat, ut dies noctesque id unice operam darent, qua ratione multas Chriſto animas lucrari poſſent. At eo res proh dolor rediit, ut plurima

rima nunc eorum pars non ovicularum ſuarum, ſed propriam, eamque terrenam, quærant ſalutem, ambitionem ſectentur, avaritiam & monopolia exerceant, aleæ, venationi voluptatibuſque indulgeant,

Et ludant in equis, canibuſque & aprici gramine campi.

Alii, qui paulo probiores videri volunt, rixas inutiles cient, culices excolant, deglutiunt camelos, templa, ſcholas, curias, reſpublicas replent tumultibus, concutiunt populos, vexant regna, ſolicitant bella, diruunt eccleſias, rabidi canes, non ſacri præcones, non homines, ſed lupi, quibus volupe eſt, gregem ſibi commiſſum deglubere, atque una ſecum in æternum exitii barathrum præceps dare. Neque id adeo mirum.

Vetus hæc eſt querela Bernardi, qua deplorat Sacerdotum quorundam malitiam: *Heu! Heu!* inquit, *Domine Deus! quia ipſi ſunt in percuſſione tua primi, qui videntur in eccleſia tua primatum diligere, gerere principatum, arcem Simonis occupaverunt, apprehenderunt munitiones & univerſam deinceps libere tradunt incendio civitatem. Non eſt iam dicere, ut populus, ſic ſacerdos: quia nec ſic ſacerdos: ut populus.*

Quid alibi miretur, nimirum lib. 3. de conſ. ad Eugen. item audi: *Miror*, ait, *cujus ordinis ſint noſtri clerici. Nam in congregatione tempralium ſe habent, ut laici: in apparatu nobilium, ut milites: in*

acqui-

acquisitione redituum, ut clerici; sed non laborant ut laici, neque pugnant, ut milites, neque evangelizant, ut clerici: & cum utriusque ordinis esse cupiant, utrumque deserunt, utrumque confundunt. alibi: *Ministri Christi sunt, & serviunt Antichristo, honorati domini, cui honorem non deferunt. Inde, quem quotidie vides, meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frenis, in sellis, in calcaribus: plus calcaria, quam altaria fulgent. Inde mensæ splendidæ scyphis & cibi. Inde comessationes & ebrietates. Inde cythara & lyra, inde torcularia redundantia, promtuaria plena eructantia ex hoc in aliud.* Hactenus Bernardus.

Quæ si ad aliquos nostræ ætatis Theologastros adaptentur, mirum, quanta utrorumque inter se harmonia existet? Vt lautissimam quorundam luxuriam, ἀηδιασίαν, scortationem, temulentiam, multaque alia & atrocissima & turpissima vitia taceam. Quem non commoveant lites, rixæ atque contentiones, quas nonnulli & publice & privatim maximo cum auditorum scandalo excitant? Si penitius illas inspexeris, mera invidiæ & livoris venena deprehendes, non utilitatis, non ædificationis, sed ambitionis, sed vanæ alicujus gloriolæ gratia susceptæ. O Theologiam ἀθεόλογον! O sacrilega sacra!

Quod autem veri animarum pastoris officium sit, Ambrosius ep. 26. docet: *Sobriam a turbis gravitatem, severam vitam, singulare ponatis dignitas*

sibi

sibi vendicat sacerdotalis. Et Chrysostomus in Matth. 23. *Videte*, inquit, *quomodo sedeatis super cathedram, quia cathedra non facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram: non locus sanctificat hominem, sed homo locum. Qui bene sederit super cathedram honorem accipit ab illa: qui male sederit, injuriam facit cathedræ. In judicio enim sedes. Si bene vixeris & bene docueris, omnium judex eris. Si autem bene docueris, & male vixeris, tui solius. Nam* BENE VIVENDO ET BENE DOCENDO *populum instruis, quomodo vivere debeat: bene autem docendo & male vivendo Deum instruis, quomodo debeat te condemnare.*

Multi verbis admodum sunt prodigi, factis autem parcissimi. Tales etiam inter Theologos dantur quamplurimi, quos tamen illud Nazianzeni advertere par erat; *Non is, qui verbis sapit, mihi sapiens erit, neque is qui linguam habet volubilem, animum vero ineruditum, sepulcrorum instar, quæ extrinsecus sunt ornata & speciosa, intus autem mortuorum cadavera, & multum recondunt fœtorem. Sed ille, qui pauca de virtute loquitur, multa vero ostendit operibus, fidemque sermonis per vitæ roborat actionem. Siquidem longe mihi præstabilior est formæ pulcritudo, quæ conspici potest, quam quæ sermonis pingitur industria: nec non divitiæ, quæ manibus continentur, quam quæ effinguntur somno ac sapientia, quæ non sermonibus splendet, sed operibus col-*

bus collucet. Intellectus enim bonus omnibus facientibus eam, Scriptura inquit, & non qui prædicant illam.

Denique quid verbis opus est? Spectemur agendo. [*Ovid. 13. Met.*]

ODA III.

In Procuratores flexiloquos, & rabulas forenses.

NVCLEVS.

Ius cereum, quo volunt, rabulæ flectunt.

CEnsura nunc tornatiles
Jurisperitos provocat,
Qui, ceu lubet, jus cereum
Torquent, retorquent, vellicant.
Horum ministrant fraudibus
Digesta, Decretalia,
Codex, Novellæ, Rubrica
Dein glossa, lex, paragraphus
Libellus atque replica,
Mox duplica & mox triplica:

Sic

Hic garriendo literas perforat.

Sic lis plicatur litibus,
Plicaſque inexplicabiles
Plicis plicando complicant,
Vt explicari poſtea

Nullo queant negotio.
Tum Baldus atque Bartolus,
Jaſon, Cinus, Cujacius
Durandus & Gomezius,
Oſaſcus atque Gailius,
Maſcardus & Menochius,
Capicius, Calcaneus,
Zuccardus & Giphanius
Donellus atque Boſſius,
Cæpolla, Farinacius,
Connanus atque Accurſius,
Coraſius, Coſtalius,
Cravetta, Coularruvias,
Forcatulus, Marſilius,
Maranta' Matta, Mantica,
Mornæus atque Mozzius,
Mudæus & Nuſcornius,
Pagninus, Oldendorpius,
Pinellus atque Scipio,
Sichardus & Sigonius,
Neguſantius, Sonſbecius,
Et quis retexat ſingulos?
Contentioſa millies
Vocantur in certamina,

Tot ſenſa, quot Capitolia:
Tot jura, quot volumina.
Affirmat hoc Coraſius:
Idem negat Coſtalius.

Non continere me queo.
Quin quid novi recenſeam,
Quod forte nuper accidit.

Gnatum educabat ruſticus,
Quem liberalioribus
Fors manciparat artibus.
Hic cum progreſſu temporis
In jure ſic profecerat,
Ut juris utriuſlibet
Doctor creatus publice
Laudem referret maximam.

Novi parentes gaudii
Hic redditurus compotes
In patriam decreverat
Migrare: ſed, ne tædio
Affligeretur temporis,
Si forſitan diutius
Moras ibidem necteret,
Digeſta ſecum detulit,
Corpuſque juris integrum;

Ut si daretur otium
Quandoque jus evolveret.
Crassum volumen intuens
Pater obstupescit pectore,
Tacitoque secum murmure
Proceritatem suspicit
Et vastitatem codicis;
Gnatumque tandem interrogat,
Quorsum liber conduceret
Tam mole grandi præditus?
Respondet illi filius:
Heus illa, quæ majusculis
Excusa certis literis,
Jus illa verum continent;
Sed illa, quæ minutulis
Excusa cernis literis,
Hæc continent glossemata,
Jurisque strategemata,
Et explicatiunculas
Astutiores suggerunt,
Quibus alicujus optimum
Quandoque jus subvertimus.
Responsa condit pectore
Parens; sed, en, postridie,

Abſente caſu filio,
Et occupato forſitan
Deambulationibus,
Manu prehendit forcipem,
Per ſingulaſque paginas
Gloſſas refellit ordine,
Schedulaſque latè ſordidis
Hinc inde ſpargit ædibus.

Reverſus inde filius
Gloſſaſque ſparſas intuens
Magno furore accenditur,
Librumque ſciſſum conquerens
Cum patre valde expoſtulat.

Et cui ſubiratus pater
Reſponſa reddit talia:
Heus nate paulum comprime
Iræ furores efferæ:
Nuper per hæc gloſſemata
Juriſque ſtrategemata
Hortum venuſtum perdidi.
Hinc jure libris ex tuis
Argutias has flexiles
Fallaciaſque reſcidi,
Ne forte tecta, prædia,

Pecudes, agros, pecuniam,
Hortosque perdam singulos.
Tu, quisquis es, notabilem
Attende semper regulam:
VITA FORENSES HARPAGOS:
Hi voce sunt qui literas,
Sigilla lingua perforant.

NOTÆ.

LEx, Cicerone teste, *est vinculum civitatis, fundamentum libertatis, æquitatis fons; mens, animus, consilium, sententia: & ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege esse non potest.* Imò, teste eodem, in oratione pro Aulo Cæcinna, *Qui jus civile contemnendum putat, is vincula revellit non modo judiciorum, sed etiam utilitatis vitæque communis.* Aristoteles lib. 5. de republ. cap. 9. *eos qui leges tollunt, respublicas tollere,* & lib. 1. Rhet. c. 4. *Salutem civitatis in legibus sitam esse* asserit. Hinc Heraclitus dicebat, cives non minus oportere pugnare pro legibus, quam pro mœnibus. Quod absque legibus nullo pacto possit esse civitas incolumis, absque mœnibus possit, Laert. lib. 9. cap. 1. *Legibus proposita sunt supplicia vitiis, præmia virtutibus:* ait Cicero 2. de Orat. Nimirum

Quid tristes querimoniæ,
Si non supplicio culpa recidetur?

Quid

Quid leges sine moribus
Vanæ proficiunt? si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
Mundi nec Boreæ finitimum latus,
Duratæque solo nives
Mercatorem abigunt? horrida callidi
Vincunt æquora navitæ.

Horatius lib. 3. Oda 24.

Sunt, qui leges aranearum telis adsimiles faciunt, in quas si animal levius aut imbecillum incurrat, hæret, sin majus aliquid, perrumpit. Vall. lib. 7. cap. 2. Laert. lib. 1. cap. 3.

Hi sunt qui causas protendunta dhibiti, impediunt prætermissi, fastidiunt admoniti, obliviscuntur locupletati. Hi sunt, qui emunt lites, vendunt intercessiones, deputant arbitros, judicanda dictant, dictata convellunt, attrahunt litigaturos, protrahunt audiendos, retrahunt transigentes, Cass. sup. illud Psal. 73. Irritat adversarius nomen tuum.

Et ibidem: *Hi sunt, qui negant civitatibus inducias, mercatoribus nundinas, emptoribus mensuras, reverentiam clericis, originem nobilibus, locum prioribus, cunctis jura, distinctis privilegia, quibus nullam genus hominum, ordinum, temporum cordi est.*

Et eodem in loco: *Hi sunt in conviviis scurræ, in exactionibus harpyiæ, in collocutionibus bestiæ, in quæstionibus statuæ, ad intelligendum saxei, ad*

judicandum lignei, ad ignoscendum ferrei, ad amicitias pardi, ad facetias ursi, ad fallendum vulpes, ad superbiendum tauri, ad consumendum minotauri. Hi sunt, quorum si nares afflaverit cujusquam rubiginosi aura marsupii, confestim videbis illic oculos Argi, & manus Briarei, & Sphyngarum ungues & perjuria Laomedontis, Vlyssis argutias, Sinonis fallacias, fidem Polymnestoris, & pietatem pigri leonis adhiberi.

Alanus etiam de conquestione naturæ sidus causidicorum evolvit. Genethliacon tale est: *Si quis armatus est pecunia, tanquam loricis argenteis, torrentis impetum Tulliani, fulgur incursus Hectorei, robur virtutis Herculeæ, versipellis Vlyssis vilipendit astutias. In tantum enim habendi fames incanduit, ut Dialecticæ muta sit subtilitas, Rhetoricæ languescat civilitas, ubi nummorum perorat pluralitas.* Et idem ibidem. *Si in aurem judicis vel advocati susurret pecunia, Orphei lyra, carmen Amphionis, Musa Virgilii, voce pecuniæ suffocantur. Quid plura? Vbi nummus loquitur, Tulliani eloquii tuba rauce scit: ubi nummus militat, Hectoreæ militiæ fulgura compescuntur: ubi pugnat pecunia, virtus expugnatur Herculea: nummus vincit, nummus regnat, nummus imperat universis.*

Hinc non abs re Ovid. lib. 1. Amor. eleg. 10.

Turpe reor, miseros emta defendere lingua,
Quod faciat magnas turpe tribunal opes,

De

De istiusmodi rabulis plura qui volet cognoscere, adeat Thomæ Garzoni Piazza universale, Latio sermone olim, nunc vero Germanice nundinis hisce Francofurtensibus autumnalibus editum ubi plurima inveniet. Non me contineo, quin & Cornelii Agrippæ de hac hominum fece judicium in medium proferam, quod in invectiva ejus de incertitudine & vanitate scientiarum tale est: *Advocatorum ac procuratorum fraudulentissima ars, suasorio cooperimento subdole adornata, hæc est: scire judicem persuasione demulcere, & ad omne arbitrium uti, scire juribus vel inventis glossis ac commentis, leges quascunque pro libidine fingere & refingere, vel iniquis quibusque diverticulis illas subtefurgere, aut fraudulentam litem prorogare: sic citare leges, ut pervertatur æquitas, sic glossatorum adstruere authoritatem, ut subvertatur sensus legis, mensque legislatoris: in hac arte plurimum momenti habet, altum vociferari, audacemque, & in litigando clamosum & improbum esse. Isque habetur advocatorum optimus, qui plures allicit ad litigandum, & promissa spe vincendæ litis in judicium impellit, stimulatque impiis consiliis, qui venatur appellationes, quique est egregius rabula, ac jurgiorum author, qui garrulitate ac linguæ viribus nihil non possit: sed & quamvis causam, injustam licet, alteri judiciorum præstigiis præferre, ac vera & justa isto modo dubia & iniqua facere, justitiamque ipsam*

suismet armis profligare, pervertere, prosternere apud quos justitia nihil est, nisi publica merces, at
Judex in causa qua sedet acta probat.
Sed & ea etiam, quæ non sunt rerum scilicet privationes & silentia, precio exponnut. Nam ut nullus eorum loquitur, nisi ad mercedem, ita nec tacet, nisi ad præmium: exemplum puto Demosthenis, qui cum Aristodemum fabularum authorem interrogasset, quantum mercedis, uti ageret, accepisset, & responderet ei, Talentum: At ego inquit, plus accepi, ut tacerem. Causidicorum siquidem lingua tam damnifica est, ut, nisi vinciatur muneribus, fieri non possit, quo minus noceat.

ODA IV.

In Calumniatores ac delatores.

NVCLEVS.

Melius est, in coruos incidere, quam in adultores.

SI quicquid exoptabile
E pectoris sententia
Vellem mihi succedere,
De cordis illud intimis

Expo-

Vinum hic venale proclamat.

Expoſcerem receſſibus,
Ut, qui ſtudent calumniis,
Ab arbore ambo pendeant.
Qui geſtat, ore penſilis,

Qui

Qui captat, aure nexilis.

Vix turpius calumnia,
Detractione tetrius,
In orbe crimen noſcitur;
Vix uſitatius tamen
Crimen, ſceluſque notius,
Quod perpetretur ſæpius:
Non Imperator effugit,
Non Principes, non Nobiles,
Non divites, non pauperes,
Non civici, non ruſtici,
Non maſculi, non fœminæ,
Vitare poſſunt lividæ
Aculeos calumniæ.

Quin ipſa ſæpe turpibus
Virtus patet calumniis:
Honore quamvis Cæſarem,
Labore quamvis Herculem,
Sapientiaque Socratem,
Oratione Tullium
Vincas, tamen calumniæ
Telo peteris noxio.

Sic olim Homerum Zoilus,
Simonidem Timocreas,

Amphi-

Amphimeneſque Pindarum,
Calumniis graviſſimis
Auſi fuere perſequi.
Quid multa? quamvis adforet
Demoſthenis facundia,
Platonis eloquentia,
Iſocratis dicacitas,
Tamen nequiret ſingula
Calumniæ retexere
Venena, damna, vulnera,
Quibus innocentes implicat,
Miſerrimeque conficit.
Quamvis enim mendacia
Curanda non ſint auxie,
Vetus tamen eſt dicterium,
Quod ore ſemper geſtitat
Calumniatrix turbula,
Locumque ſæpe reppreit
CALUMNIARE STRENVE:
Si non nocebunt omnia,
Saltem nocebunt pleraque.

NOTÆ.

Multi cenſores ſunt calumniæ, pauci oſores. Ex cenſoribus, hem tibi unum atque alterum.

Cleanthes.

Κακυργότερον οὐδὲν διαβολῆς ἐστί πω.
Λάτρα γὰρ ἀπατήσασα τὸ πεπισμένον
Μῖσος ἀναπλάττῃ πρὸς τὸν οὐδὲν αἴτιον.
Nihil fere tam est malignum, quam calumnia
Hæc enim ubi clam aliquem à se persuasum
decepit,
Odium excitat adversus eum, qui nihil es
commeritus.

Euripides in Alexandra.

—— διαβολαὶ δεινὸν ἀνθρώποις κακὸν.
Vehemens malum est inter homines calumnia

Menander.

Οὐδὲν διαβολῆς ἐστιν ἐπιπονώτερον.
Τὸν ἐν ἑτέρῳ γὰρ κειμένῳ ἁμαρτίαν.
Ἀεὶ μέμψιν ἰδίαν αὐτὸν ἐπάναγκες λαβεῖν.
Τὸ δοκεῖν διαβολὴν ἔχειν μείζω ξύ ποιεῖν.
Nihil est gravius, quam calumnia
Nam quod alteri inest peccatum,
Cen proprium suscipere necesse est.
Suspiciones majorem pariunt calumniam,
quam ipsa facta

Athanas. apolog. 1. *Qui lapide*, inquit, *ictu est, quærit medicum: ictus autem calumniæ gravius, quam lapides feriunt. Est enim calumniæ clava, & gladius, & jaculum incurabile. Sed hi veritat*

veritas mederi poteſt, quæ ubi negligitur, vulnera acerbiora fiunt.

Duplex contra calumniam datur remedium: hoc diſſimulandam, illud vindicandam eſſe ait. Prius ſuppeditat Menander:

Ἥδιον οὐδὲν, οὐδὲ μουσικώτερον
Ἢ τὸν δυνάμενον λοιδορέμενον φέρειν.
Ὁ λοιδορῶν γάρ, ἂν ὁ λοιδορούμενος
Μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖθ' ὁ λοιδορῶν.
Jucundior res nulla, nec concinnior
Convitiantem poſſe quam nobis pati.
Convitia etenim ſi tibi quis fecerit,
Id diſſimula: & ille ipſe tum qui fecerit
Tibi, facta ſentiet ſibi convicia.

Poſterius Baſilius, epiſt. 65. *Ad calumnias tacendum non eſt, ne mendacio inoffenſum progreſſum permittamus, aut eos, qui ſeducti ſunt, damno inhærere ſinamus.*

Vtrum nunc conſultius, priuſne an poſterius? Mihi poſterius videtur: cum præſertim idem ille Menander alibi in eandem ſententiam pedibus eat, cujus en tibi Senarios:

Οὐ δεῖ παροψὸς καταφρονεῖν, ὀλίγου ἂν σφόδρ' ἦν
Ψόγου ἐπίσαντ' αὐξάνειν αὐτῷ πολλοί,
Δι' ὃν φυλάττεσθαι τὰ τοιαῦτ' ὀρθῶς ἔχει.
Spernenda non eſt vel minima calumnia.
Nam plurimi artem illius augenda tenent:
Quos propter illam qui cavet, recte facit.

Verum

Veruntamen anceps animi iterum hæreo, jamqu
Fere in alterum latus propendeo. Alciati Emble
mate 163. motus, quod adscribere libet:

Audent flagriferi matulæ, stupidique magistri
Bilem in me impuri pectoris evomere.
Quid faciam? reddamne vices? sed nonne cicadan
Ala una obstreperam corripuisse ferar?
Quid prodest, muscas operosis pellere flabris,
Negligere est satius, perdere quod nequeas.

ODA V.

In milites Thrasones, glorioſos, blaſphemos, rapaces.

NVCLEVS.

Nulla fides pietasque viris, qui castra sequuntur.

QUi castra militaria
Exercitusque bellicos
Sequuntur, hos blasphemias
Minasque crudelissimas
Exercitare convenit,
Per sacra, per mysteria,

Per

Hic ferrum mandit.

Per passiones, vulnera,
Deique per potentias,
Per grandines, per sidera,
Elementa, fulmen, fulgura,

Per turbines, tonitrua,
Per mille tonnas dæmonum,
Et si quid his horrendius,
Jurare oportet strenue.
Hoc asseverant Symbolon
Virilis esse pectoris,
Signumque fortitudinis.
His unum idemque creditur,
Vel pro Deo arma sumere,
Vel militare dæmoni.
Hæc una virtus militum,
Velutque quoddam proprium.
Sui deinde muneris
Et illud esse existimant:
Vastare sacra, persequi
Cives, domos incendere
Igni, stuprare fœminas,
Messes opimas perdere,
Frumenta, plumas,, lectulos,
In aerem dispergere,
Furtis equos, pecuniam,
Piceisque quæ fors unguibus
Occursitant, sub ducere,
Et obviantem quemlibet,

Vel sit nocens, vel innocens,
Modis scelestis angere.
Hi scilicet sunt milites,
Virique fortes bellici,
Laboris infensissimi
Hostes, amici ignaviæ.
Non militant hi principi
Juris tuendi gratia,
Sed ut rapinam exerceant
Majore cum licentia,
Rastrique vitent pondera.
Si forte vino exæstuent,
Latitentve propugnaculis,
Proculve distent fulmine,
Horrenda sumunt cornua
Linguaque vincunt Stentorem;
Nihilque ferme sæpius,
Quam ferra pugnos, verbera,
Turmas, phalanges, ordines,
Tormenta, scuta, vulnera,
Mortesque diras intonant.
Ad arma cum concurritur,
In crura corda decidunt,
Horrent, pavescunt, contremunt.

Adſtantque ſemi-mortui.

Mox quando odorant verbera,
Velociores cervulis,
Pedibus ſaluti conſulunt,
Fugæque terga præbitant.
Horum minis qui concidit,
Hic jure, non injuria,
Demortuus ſonantibus
Bombis aſelli conditur.

NOTÆ.

PHILIPPO olim cum Græcis pugnaturo, Diogenes in ejus caſtra pervenit. Perductus igitur ad Philippum, ac rogatus, num ſpeculator eſſet? *Stultitiæ*, inquit Diogenes, *vanitatiſque tuæ verus ſum ſpeculator, qui cogente nullo, de vita & de regno, velut ad caſum aleæ, periclitaturus venis.* Vtinam hodie audirent Diogenem, ita loquentem, terrarum principes, qui ſæpenumero, nulla urgente neceſſitate, propriis ſtimulati affectibus bella cruentiſſima & pluſquam civilia ſuſcipiunt, in magnam ſuorum perniciem. Exclamem merito cum Horatio lib. Epod. Od. 7. per parodiam:

Quo quo furentes ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enſes conditi?

Parumne

Parumne campis atque Neptuno datum
Est Christiani sanguinis?
Neque hic lupis mos, neque fuit leonibus
Vnquam, nisi in dispar feris.
Furorne cœcus, an rapit vis acrior?
An culpa? Responsum date.
Tacent, & ora pallor albus inficit,
Mentesque perculsæ stupent.

Et cum Virgilio, lib. 1. Georgicorum:

Quippe ubi fas versum atque nefas: tot bella per orbem,
Tam multæ scelerum facies: non ullus aratro
Dignus honos, squalent, abductis arva colonis:
Et curvæ rigidum falces conflantur in ensem.
Hinc movet Euphrates, illinc Germania bellum:
Vicinæ ruptis inter se legibus urbes
Arma ferunt: sævit toto Mars impius orbe:
Vt cum carceribus sese effudere quadrigæ,
Addunt se in spacia: & frustra retinacula tendens
Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

Belligeramur assidue, inquit Erasmus 4. Apoph. cent. 1. *gens cum gente colliditur, regnum cum regno, civitas cum civitate, princeps cum principe, populus cum populo, & quod Ethnici quoque fatentur impium, affinis cum affini, cognatus cum cognato, frater cum fratre, filius cum patre: denique, quod ego sane puto his omnibus atrocius, Christianus cum Christiano. Et ô cæcitatem mentis humanæ!*

næ! hæc nemo miratur, nemo deteſtatur. Sunt qui applaudant, qui vehant laudibus, qui rem pluſquam Tartaream ſanctam appellant, ac principes ultro furentes inſtigant, oleum, quod ajunt, camino addentes.

Et ibidem: *Jocus & ludus ſunt in militia, domos diripere, fama ſpoliare, virgines rapere, ſolidas urbes atque oppida incendere: Magna propterea dementia corrumpere, quod retinere non valeas. Hæc ſcilicet ſunt belli decora, profuiſſe nemini, nocuiſſe quam plurimis, nullo reſpectu aut recordatione præſidentis mundo Dei.* Vt tribus, quod ajunt, verbis totum dicam,

NULLA SALUS BELLO,

Vt majorem etiam belli nauſeam tibi creem, Cornelii Agrippæ de hoc judicium apponere libet, quod tale eſt in invectiva de incertitudine & vanitate ſcientiarum: *Hic maximus militum labor eſt, obſidere civitates, jacere tela, fremere tormentis, admovere machinas, perfodere muros, concutere turres, occupare mœnia, parare incendia, diruere arces, ſpoliare templa, diripere urbes, ſubvertere oppida, vaſtare agros, conculcare leges, adulterari matronas, ſtuprare viduas, rapere virgines, cives alios vulnerare, alios incarcerare, alios deportare, alios trucidare. Tota denique diſciplina hæc, non niſi in hominum pernicie occupata, hunc finem quærit, ut famoſos urbium everſores,*

fores, strenuosque homicidas faciat, transformetque homines in ritus ferarum moresque belluarum. Hinc bellum nihil aliud est, quam commune multorum homicidium ac latrocinium, nec aliud milites, quam stipendiarii, & in reipublicæ exitium armati latrones, perfossores, raptores, sicarii, fures, sacrilegii, gladiatores, stupratores, lenones, scortatores, adulteri, proditores, peculatores, abigei, aleatores, blasphemi, venefici, parricidæ, incendiarii, prædones, piratæ, tyranni & ejusmodi. Quos omnes qui uno nomine velit exprimere, dicat milites, hoc est, revera barbaricas sceleratorum hominum feces, quos mala mens, malus animus ad omne facinus extimulat, quos penes dignitatis & libertatis nomen habet licentiam delinquendi & latrocinandi, undique quærentes, ut noceant, ipsamque innocentiam, veluti mortis quandam imaginem, odientes, omnesque quasi unum corpus sunt ex patre & genitore Diabolo, cujus illi sunt membra, de quo ait Job: Corpus illius quasi scuta fusilia, & compactum squamis se prementibus: una uni conjungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas, una alteri cohæret, tenentes se nequaquam separabuntur: assistunt sibi, qui convenerunt in unum adversus Dominum & adversus Christum ejus. Insignia autem militiæ sunt non purpura, torques, annuli, tiaræ: sed adverso pectore vulnera, & deformata cicatricibus corpora. Exercitium non nisi cum plurimorum

exitio, doloreque conjunctum, morum, legum ac pietatis pernicies, cum Christo, cum beatitudine, cum pace, cum charitate, cum innocentia, cum patientia ex diametro pugnans. Præmia ejus sunt, gloria nobilitatis, humani sanguinis effusione parta, imperii propagatio libidine dominandi & possidendi, cum multarum animarum perpetua damnatione. Nam cum omnis belli finis sit victoria, nemo potest esse victor, nisi homicida: nemo contra victus, nisi male perierit. Mors igitur militum pessima, malum epitaphium sibi inducente peccato. Qui autem occidunt, iniqui sunt, etiam si justum sit bellum. Non enim propter hoc, sed quia lucri & prædæ gratia militarunt, impii homicidæ in eos, quos male occidunt. Si qui autem juste ab illis perimuntur, ipsi qui occoeiderunt, in carnificum ordinem seipsos statuentes, nobilitatem hanc commeruerunt, cumquo leges alioqui in prædones, raptores & sicarios pœnis seviant, tales nomine militiæ habentur nobiles & honesti.

Modernæ militiæ imaginem genuinam, ex probatis historicis Livio, Tacito, & Curtio collectam, & nostro seculo accommodatam non ut convitium, sed ut medicinam, en tibi habe: *Emunt duces militem, non legunt. Pecuniola proponitur, tympanum strepit: & ecce coeunt aliquot ipnoti inter se ignorantesq; purgamenta urbium suarum quibus ob egestatem & maxima flagitia peccandi necessitudo est, assueti latrociniis, bellorum insolentes, quorum lingua vana,*

manus

manus rapacissimæ, gula immensa, pedes fugaces, quæ honeste nominari non possunt, honestissima, nullam disciplinæ formam, nec extrema quidem ejus lineamenta servantes, lascivientes certatim, inter suos omnia indisposita, temulenta, pervigilius Veneris, ac Bacchanalibus potius, quam disciplinæ & castris propria. Hi nec in procinctu & castris habentur, sed per municipia desides, hospitibus tantum molesti, effundunt se in luxum, epulas & nocturnos cœtus: ibi circumferri merum largius jubent, debellaturi super mensa Alexandrum: suas vires extollere docti, hostium paucitatem contemnere: cæterum galeati lepores, & quibus ut ad populandos finitimorum agros, tecta que urenda, & capienda pecora, aliqua vis sit, ita in acie & signis collatis nulla vis est, nec in victoria eis decus, nec in fuga flagitium. Ut omnia paucis: Exercitus linguæ, suam manu, promtior, prædator è sociis, & ipse hostium præda.

Aurelianus olim, cum à vicario suo literas accepisset, quibus efflagitabat, quomodo res inter exercitus gerenda esset, statim rescripsit hunc in modum: *Si vis tribunus esse, imo si vis vivere, manus militum contine. Nemo pullum alienum rapiat, ovem nemo contingat, uvam nullus auferat.* Sic Vopiscus in Aurelio.

At, bone Deus, quid nostro hoc seculo prius aut potius queramur? Proh quanta flagitia, quanta

scelera in bellis non perpetrantur? *Vt* (quod Ludovicus Vives in epist. ad Henric. VIII. Angliæ regem scribit) *hoc demum videatur esse, vere ac germane militare, nihil arbitrari æqui ac boni propter se esse sancitum, nullo se juri esse subditum, sin vagina leges omnes cum ferro gestare: quicquid conscelerato animo collibuerit, id solum esse jus & æquum. Adeo milites nostri, sive quo eant, sive redeant, furantur, rapiunt, constuprant, pulsant, abigunt pecora, pertusis vasi sinunt effluere vinum. Quid multis? Crudelius tractant suos quam hostes. Et hoc hodie, si superis placet, appellatur jus militare, & ad hæc connivent principes.* Lucanus lib. 10. bell. civil. multa paucis comprehendit:

Nulla fides pietasque viris, qui castra sequuntur:
Venalesque manus: ibi fas, ubi maxima merces.

Sed eheu!

—— quis talia fando
Temperet à lacrymis?

1. Æneid.

Verum hæc haud ideo dicta sunto, quasi omnem omnino militiam iniquam esse contendere ausim. *Militare enim*, inquit Augustin. de verbis Domin. *non est delictum, sed propter prædam militare, peccatum est.* Imo, quod Cicero testatur pro Muræna. *Rei militaris virtus præstat cæteris virtutibus: omnia*

nnia nostra studia, & hæc forensis laus & industria latent in tutela ac præsidio bellicæ virtutis: & simul itque increbuit suspicio tumultus, artes illico nostræ conticescunt. Omnia denique, quæ sunt in imperio, in statu civitatis, ab iis defendi & firmari putantur, qui militari vittute antecellunt.

Et in eadem Oratione: *Multo plus adfert dignitatis res militaris, quam juris civilis gloria. Vigiles tu de nocte, ut tuis consultoribus respondeas: ille vero, quo intendit, mature cum exercitu perveniat. Te gallorum, illum buccinarum cantus excuscitat. Tu actionem instituis, ille aciem. Tu caves, ne tui consultores, ille, ne urbes aut castra capiantur. Ille tenet & scit, ut hostium copiæ tu, ut aquæ pluviæ arceantur. Ille exercitatus est in propagandis finibus, tu in regendis.*

Veri militis requisita paucis coarctat Veget. lib. 7. de re militari: *Juventus*, inquit, *cui defensio provinciarum, & bellorum fortuna committenda est, & genere, si copia suppetat, & moribus debet excellere. Honestas enim idoneum militem reddit: verecundia, dum prohibet fugere, victorem.* Inutiles autem omnino sunt glorioſi illi Thrasones, qui lingua quidem & minis uno ictu sexcentos profligare sese posse jactant, quibus autem ubi ad pugnam & pugnas deventum est, secundum Homericum illud,

——— Φρὶ ποσὶ κάπτεσε θυμός,
In pedes mens decidit imos.

Erasmus

Erasmus hos *piscículis símiles* esse ait, qui vocantur *gladioli:* quippe qui gladium quidem haberent, cor autem non habèrent. Paucis Virgil. lib. 4. Æneid.

Degeneres animos timor arguit.

Cæterum de requisitis veri militis differentem vide I. Lipsium, Politicor. lib. 5. cap. 7.8.9. & Althusium Polit. cap. 34.

ODA VI.

In adulatores Chamæleontéos.

NVCLEVS.

Adulator cum laudat, pungit.

QUi mel ferunt in oribus,
Sed fel gerunt in cordibus.
Hi sunt in orbe plurimi.
Quocunque ocellos missitas,
Sedem sibi firmissimam
Defixit hæc astutia.
In Curiis, Ecclesiis,
Scholis, & aulis Principum,
Inter viros celsissimos,
Cives, & inter rusticos.

Paucis,

Hic barbam nectit stramineam.

Paucis; ubique gentium
Viri morantur duplices.
Aquas humentes porrigunt,
In corde flammas apparant,

Quod

Quod ore poſcunt, pectore
Quam maxime faſtidiunt.
Hoc orbis eſt nunc proprium.
Verbis medelam ſuggerit,
Factis venenum porrigit.
Hoc dicit, illud cogitat,
In ore, Te juvet Deus:
In corde, Tollat Cerberus.

Si forſan obviaveris,
Heus, Frater, inquit optime:
Cum paulo poſt receſſeris,
Calumniator peſſime.

Hic ſcilicet contortili,
Barbam plicare ſtramine
Fumoſque novit vendere,
Et crocodili lacrymas
Oculis doloſis fundere.

Hæc ſcilicet, naſutuli
Quod dictitant homunculi,
Civilis eſt prudentia,
Et laude digna maxima,
Tacere, quæ quis cogitat,
Et cogitare, quæ tacet.
Picem vocare candidam,

Nivemque nigram dicere!
Si digna quivis præmia
Factis meretur propriis,
Vos milleformes Prothei,
Cum sitis ore duplices,
Os promeretis undique
Grandi refertum stercore.

NOTÆ.

TVrpe est, inquit Seneca in epist. ad Lucil. *aliud loqui, & aliud sentire.* Homerus vehementius in hujusmodi nebulones, duplici præditos rectore, invehitur in Iliad. 9.

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνο ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν,
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ βάζῃ.

Hoc est:

Exosus enim ille mihi, velut inferorum portæ,
Qui aliud quidem occultum habet in mentibus,
aliud vero ore profert.

Sic Plautus in Asinaria:

Pro monstro est, quando, qui sudat, tremit.

Nostro certe nunc hoc seculo tam late serpsit contagio hæc, ut tota hominum ferme omnium universitas malo hoc, ceu lue quadam pestilentissima, infecta merito dici possit. Ita nunc omnis candor, fidesque omnis exulat. Vix millesimum ex homi-

hominum pectore provenit verbulum. Omnia ficta, omnia sub caritatis specie fucata, verequ γλυκύπικρα sunt, hoc est, dulcia-amara. Dulci quidem externa simulatione: amara autem & venenosa interno recessu.

Bellum in hunc sensum est epigramma, quod addo:

Non aliud genus est hominum tam vulnere dirũ
Non telis Scythicum letiferis celebere:
Os pingui, quam quod butyro mollius effert,
Verbaq; depromit lenius ipso oleo:
Intus sed toto meditatur vulnera corde,
Quæ jaculis Scythicis asperiora facit.

At locus dandus erat Phocylidis monito:

Μήδ' ἕτερον κεύθῃς κραδίῃ νόον, ἀλλ' ἀγορεύων
Noli aliam occultare in corde sententiam,
& aliam proferre.

ODA VII.

In proditores ac delatores.

NVCLEVS.

Nil proditore turpius.

SIc est: Judas proditor
Scelus patravit pessimum,

Quod

Hic macello innocentem offert.

Quod innocentem perdidit,
Crucique Christum tradidit.
At ille nummos interim,
Sui furoris præmium

A Phariſæis rettulit.
At proditores millies
Nunc nequiores reſcias,
Qui non verentur, candidos
Plane, viroſque innoxios
Gratis macello dedere,
Suique nullum criminis
Efflagitare præmium.
Iſtud profecto dixerim,
Judas adhuc ſi viveret,
Tantamque furum cerneret
Redivivus impudentiam,
Locum tueri proditor
Vix, credo, poſſet infimum.
At hi magiſtri fraudium,
Hi proditores, lanii,
Hoſteſque ſanguinarii,
Tam ſunt in arte callidi
Ut ſubdolas fallacias
Omnes ad unguem noverint:
Licetque ſint nequiſſimi,
Tamen antecellunt omnibus,
Primaſque ſemper occupant,
Et lautiorem regibus

Plerumque vitam ductitant.
Judas, abominabili
Tandem piaclo cognito,
Tanto metu prosternitur,
Exosus ut sibi ipsemet,
Ductusque pœnitudine
Animam scelestis faucibus
Suspendio præcluserit.
At hi cachinnos excitant,
Cum quem macello destinant,
Nihilque de suspendio
Parumve sudant anxii.
Sed cum suprema judicis
Olim die novissimo
Feretur (oh) sententia,
Tunc laniorum turbula
Orci macella perpetim
Subibit infernalia,
Suæque sumet congrua
Crudelitatis præmia.

NOTÆ.

DE Iuda Hieronymus in Epist. ad Rust. *Judas*, ait, *de Apostolatus fastigio in proditionis Tartarum labitur, nec familiaritate communi, nec*

intinctione buccellæ, nec obsequii gratia frangitur, ne hominem tradat, quem filium Dei noverat. Et Ambrosius in Matth. cap. 26. *Instrumento pacis mortem irrogat: servus dominum, discipulus magistrum sic prodit; quasi, inquit, per instrumentum pacis perimis ipsam pacem, de osculo machinaris ipsam proditionem.*

Prægrande hoc vitium Franciscus Petrarcha etiam perstringit Dialog. 80. quem integrum vide. Non procul à fine hæc, quæ sequuntur, extant: *Nil scelestius proditore, nil turpius sol videt, cujus obscœnitas tanta est, ut & qui artificio ejus egent, execrentur artificem, & qui cæterorum scelerum famam quærunt, hujus infamiam reformident.*

Tanto scilicet odio semper proditionis vitium laboravit, ut nemo non omnibus illam diris execrationibusque devoverit. Exemplo nobis sunto ex priscorum Romanorum documentis Camillus & Fabricius, quorum alter Faliscorum, quos octennali obsidione jam successu irrito premerat; pueros à magistro per deambulationis speciem eductos, sibique, tanquam certam victoriæ spem, traditos accipere noluit, turpem hunc proditorem aversatus, vinctum nudatumque terga, adolescentulis, verberibus in urbem agendum tradidit; teste Livio lib. 5. Alter autem commoda itidem proditionis oblata occasione, proditorem omnino respuit atque detestatus fuit: *Hic*, inquiens, *est ille Fabricius, qui*

difficile

difficilius ab honestate, quam sol à cursu suo, averti possit. Sexcenta proditionis exempla qui cognoscere avet, adeat Theatrum Philosophicum Ravisii Textoris pag. 575. & seqq. ubi voto ipsius abunde satisfiet.

ODA VIII.

In pollicitatores grandiloquos.

NUCLEUS.

Pollicitis dives quilibet esse potest.

Sic orbis usus obtinet,
Stylusque nostræ curiæ:
Spondere montes aureos,
Et pauculos arenulæ
Pulviſculos exolvere:
Grandes equos promittere:
Pullumque aſelli reddere:
Magnum vovere cereum,
Qui quantitate populum
Malumve vincat nauticum,
Deinde vix minutulam
Offerre ſebi tedulam.

Hic in taleam loquitur.

Sic omnis (heu!) evanuit
Candor, fides, integritas,
Honestitudo, veritas,
Æqui bonique gratia.

Sic

Sic fallit hoſpes hoſpitem,
Et venditorem venditor:
Sic ſervus herum decipit,
Heruſque ludit ſervulum.
Nil veritati conſonum
Totum per orbem viſitur.
Fideſque tuta nullibi:
Sed cuncta vel craſſiſſimis
Referta ſunt mendaciis;
Vel hercle callidiſſimis
Connexa ſunt fallaciis.
Sic GARRIUNT IN TALEAM,
Qui verbulis ditiſſimi,
Factiſque ſunt pauperrimi:
Quibus uſitatum eſt dicere:
Eſt polliceri nobilis,
Servare pacta ruſtici.

NOTÆ.

CVM Leoſtenes civitatem Athenienſium, ad bellum impuliſſet, magnificis ſpebus ad nomen libertatis ac principatus erectam: Phocion illius verba dicebat eſſe cupreſſis ſimilia, quæ ſublimes eum ſint ac pulcræ, fructum non habent. Nihil profecto dici potuit accommodatius in ſermonem

splendide magnificeque pollicentem, sed infrugiferum: quemadmodum cupressus arbor sublimi compositoque in conum vertice, procul egregium quiddam polliceri videtur, cum vix tamen ulla sit sterilior. Hinc in proverbium abiere CHARETIS POLLICITATIONES, αἱ Χαρήτου ὑποσχέσεις, de illis dici solitæ, qui Charetem Athenienſem æmulati, multa facile ac benigne promittunt, juxta illud Naſonis, 1. Art.

Promittas facito: quid enim promittere ladit?
Pollicitis dives quilibet esse potest.

De istiusmodi pollicitatoribus Terentius etiam in Andria act. 4. scen. 1.

In denegando modo queis pudor paululum adest:
Post ubi tempus promissa jam perfici,
Tum coacti necessario se aperiunt,
Et timent, & tamen res premit denegare.
Ibi tum eorum impudentissima oratio est:
Quis es tu? quis mihi es? cur mea tibi?
Heus, proximus sum egomet mihi: attamen ubi fides?
Si roges, nihil pudet. hic, ubi opus est,
Non verētur: illic, ubi nihil opus est, ibi verentur.

Notare autem debebant isti homines illud Pythagoræ, qui, *Age*, inquiebat, *res præclaras, nihil magnifici interim promittens*, (Teste Stobæo serm. de virtute) æmulati hac in parte morum arborem, quæ dicitur proverbialiter sapientissima arborum. Nam

ultima

ultima flores producit, prima vero vel imprimis fructus: Ita non est diu antea ostentandum, quid possimus, vel velimus, tarde potius est promittendum, & mature tunc præstandum. Et elegans de hac materia dictum est Stobæi lib. de moribus: *'Prius quam promittas, delibera: & cum promiseris, facies: prius si negaveris, feciſſe postea fallere est. Id ergo agas, ut nequis merito tuo te oderit.*

Coronidis loco epigramma Jacobi Billii, quod in Anthologia ejus extat, de Dei ac mundi pollicitationibus, annecto:

Vt mundus, sic sunt mundi promissa, quod ipse
Promittit, fictum est, fictus ut ipse quoque est.
Vt Deus est, sic sunt bona, quæ promittit, & offert:
Certus ut est, certas sic dare novit opes.
Quam nos læve igitur! Cerio non fidimus: illi
Fidimus at contra, quem dare verba juvat.
Sic sumus huic similes, quem spe deludit inani
Perdix, dum pullis consulit ipsa suis.

ODA IX.

In Scholasticos plumigeros vanaque eruditionis opinione inflatos.

NUCLEUS.

Non pluma, non vestis, sed ars studiosum facit.

FEx nunc iners scholastica
Prodire tandem in publicum,
Suisque dignum fraudibus
Locum subire quæritat.
Sic ordo namque postulat.
Non, ora centum si forent,
Linguæque multo plurimæ,
Sat hercle possem commode
Scholasticorum subdolas
Fallacias exponere;
Non, Argus etsi viveret,
Posset suis ocellulis
Videre, vel perquirere
Astutias scholarium.
Veruntamen conabimur

Præ-

Hic artes ſimul omnes cum ſaculo devorat.

Præſtare, quantum poſſumus.
Vix regulam ſyntaxeos
Primam cerebro condidit:

Vix

Vix ora pugnis rubida,
Nudumque virgæ podicem
Subduxit, ecce, grandibus
Tumidisque fervens æstibus
Incedit, atque virgei
Caligas doloris conscias
Abominator pessime,
Natibusque splendidissimas
Adaptat atque amplissimas.
Latus deinde debile
Ensi coaptat máximo,
Quo sicut æquilibrio
Innititur, majusculo
Ne forte raptus ventulo
In saxa dura concidat,
Capitisque mulctam sentiat.
Mox cristulas in pileo,
Mox cristulas in pectore
Fastu superbus erigit,
Crurique subligaria
Hinc inde nectit pendula,
Quibus supervacaneum
Vento creet negotium,
Muscæque punctiunculas

A crure diras arceat.
Rosas deinde calceis
Subinjicit latissimas,
Existimes ut vaccei
Par esse grande stercoris.
Demum his onustus næniis
Lares relinquit patrios,
Vitamque cordialibus
Academicam suspiriis
Optat, capessit, incipit.
Quid multa? talem se gerit,
Ut vel referre tædeat.
Non literis, non artibus
Navat, operam sed helluo
Noctes diesque perbibit,
Stertit, librosque murium
Corrosioni subjicit.
Tandem vacivus nummulis,
Ægrotus in marsupio,
Multo domum revertitur,
Quam quondam abhinc recesserat,
Effectus imperitior,

Hæc veritati congrua
Vel illud esse comprobet,

Quod

Quod forte nuper contigit.
Academiam ſubiverat
Fors ruſticelli filius,
Et plurimum pecuniæ
Pro more ibi conſumſerat.
Tandem reverſus ad patrem,
Vitæque agreſtis immemor
Veſtus agebat ſplendidos.
Sumtus parens non immemor,
Quem filio ſuggeſſerat,
Examinare commodo
Illum volebat tempore,
Cum, ſtercorandis arvulis,
Fimis onuſtum redderet
Plauſtrum, rogabat filium;
Quali Latini nomine
Illud ſolerent dicere,
Quod tres haberet cuſpides,
Et quo fimum ſuſtolleret?
Mox ille: MISTGABELIUM.
Sed quomodo iſtud alterum,
Stercus revellens funditus,
Geminoque dente prædituſ?
Reſpondet ille: KARSTIUM.

O im-

O impudentem SCHELMIUM!
Parens ſubinfert illico,
Vix me ſceleſte, contines,
Quin huncce MISTGABELIUM,
Grandemque ſumam KARSTIUM,
Tuumque nequam SCHWARTIUM,
Craſſumque SCHELMIRUCKIUM
Modis acerbis dedolem.
Vix eloqui deſiverat,
Natum fimeto deſtinat,
Et, quem putarat Muſicum,
Nunc mandat eſſe ruſticum.

NOTÆ.

PLerique in eo Philoſophi, &, quicunque illis accenſentur, viri eruditi conſentiunt, ſcientias atque artes, homini nonnihil dignitatis adferre, ita ut ſæpenumero ultra humanitatis limites in Deorum beatorum choros eum referre poſſint. Hinc infinita illa & innumera ſcientiarum præconia, quibuſquiſque eas artes atque diſciplinas, in quibus jam diuturno uſu animi ſui vires exercuit atque exacuit: non minus exculto, quam prolixo ſermone omnibus aliis conatur anteferre & vel ſupra ipſos cœlos attollere. Num recte ita ſentiant, nolo ego, viribus quippe impar, judicare. Negat profectò Cornelius Agrippa,

Agrippa, & ſtrenuè quidem negat. Nam (ait prout artes & ſcientiæ illę in alium atque alium incidunt, alios etiam atque alios effectus producunt. Si in malum quempiam inciderint, mirum niſi magis noxiæ fuerint, illumque ex malo multo reddiderint deteriorem; ut perverſum Grammaticum, vaniloquum Poëtam, mendacem hiſtoricum, rhetorem palponem, dialecticum litigioſum, ſophiſtam fallacem, laſcivum Muſicum, aſtronomum ſuperſtitioſum, phyſicum abſurdum, portentoſum Metaphyſicum, ethicum moroſum, iniquum Politicum, Juridicum flexiloquum, Medicum ineptientem, Theologum ἑτερόδοξον & contentioſum. Quid multis? A primis ſtatim initiis, cum pueris infundi atque inſtillari cœperint, mores eorundem plerumque mutant in deterius, & cum nequam prius fuerint, multo deinde evadunt nequiores. Quod ſi etiam in non tam malum, ſed ſtultum aliquem incidant, nihil illo inſolentius ac inopportunum magis. Nam præter id, quod illi de cognata ſtultitia ſupereſt, tuetur illum doctrinæ autoritas, habetque literarum inſtrumenta, quibus ſuam defendat amentiam, quibus cæteri ſtulti carentes mitius inſaniunt, quemadmodum de Rhetore ait Plato: *Nam quo erit* (inquit) *ineptior atque indoctior, hoc plura narrabit, imitabitur omnia, nihilque indignum ſe putabit.* Nihil igitur exitialius, quam cum ratione inſanire, merito videri poteſt; atque adeo artes omnes atque ſcientię, cum

sum deteriores plerumque sectatores suos faciant, exterminari atque eliminari debent.

Errat autem Agrippa grandem errorem, & ignorat crassa ignorantia. Quis enim vinum ob temulentiam meam culpet? Quis aurum propter furem? Quis ensem propter latronem? Non terra vinum eam ob causam producit, ut isto ad vomitum usque me ingurgitem. Non aurum ideo in usu est humano, ut fures faciat. Non ensis ideo efficitur, ut latronibus adjumento sit. Sic nec artes ideo perdiscuntur, ut nequitia eo majori & acutiori solertia possit exerceri, sed imo, ut iis mediantibus omnibus ista è locis possit expelli atque arceri.

Quod juvenes studiis dediti aliis plerumque sint petulantiores ac pejores, quis adeo amens, ut artibus illud adsignet? Nimirum.

Imberbis juvenis tandem custode remoto
Gaudet equis, canibusque & aprici gramine campi:
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper.

Hi igitur defectus artium atque scientiarum adminiculo sunt corrigendi, quandoquidem, Poëta teste,

—— didicisse fideliter artes
Emollit mores, nec sinit esse feros.

Et, Seneca suffragante,

Quo quisque indoctior, eo est humanior.

Versa autem vice,

Quo quisque indoctior, eo est impudentior.

Cæterum de moribus modernorum quorundam Scholarium usitatis qui notitiam parare sibi volet subeat Amphitheatrum Joco-serium Casparis Dornavi, in disputatione de Natura Pennalium, ubi materiam ridendi largissimam inveniet.

Vitanda vero cum primis est juventuti, literis & artibus deditæ, superbia, de qua Franciscus Petrarch. dialog. 41. de discipulo indocili ac superbo, verissime asserit: *Superbia hostis ingenii est dumque subesse dedignatur, & discere negligit discipulus, insolens agre manum ferulæ subiiciet, doctrinæ animum reprehensionibus aurem, collum jugo. Nimirum sicut tumor oculorum visui, ita tumor animi ingenio nocet: ut disciplinis aditus fiat, comprimenda est omnis elatio.* Qua de re eleganter etiam Ovid. 1. Art.

Phillyrides puerum citharæ præfecit Achillem,
Atque animos molli contudit arte feros.
Qui toties socios, toties exterruit hostes,
Creditur annosum pertimuisse senem.
Quas Hector sensurus erat, poscente magistro
Verberibus jussas præbuit ille manus.

Ausonii etiam consilium locum reperiat, quod Eidyll. 5. suppeditat:

Disce lubens, tetrici nec præceptoris habenas
Detestare nepos, nunquam horrida forma magistri,

Ille

Ille licet tristis senio, nec voce serenus
Aspera contractæ minitetur jurgia frontis.
Nunquam immanis erit, placita assuetudine vultus
Qui semel imbuerit, rugas nutricis amabit,
Qui refugit matrem, pappos, aviasq; trementes
Anteferunt patribus seri nova cura nepotes,
Sic neque Peliden terrebat Achillea Chiron
Thessalico permixtus equo nec piniser Atlas
Amphitryoniaden puerum, sed blandus utercq;
Mitibus alloquiis teneros mulcebat alumnos.
Tu quoq; ne metuas, quamvis schola verbere multo
Increpet, & truculenta senex gerat ora magister.
Degeneres animos timor arguit: at tibi consta
Intrepidus, nec te clamor, plagæq; sonantes,
Nec matutinis agitet formido sub horis,
Quod sceptrũ vibrat ferula, quod multa supellex
Virgea, quod mollis scuticam pratexit aluta,
Quod fervent trepido subsellia vestra tumultu.
Pompa loci, & vani fugiatur scena tumoris.

De scholarum utilitatibus atque commodis, uin & ampliſſimæ & præſtantiſſimæ ſint, nemiem puto eſſe qui dubitet, cum ad veram religionem onſervandam, & ad poſteros propagandam, moes & vitam hominum probe informandam, & arum liberalium cognitionem comparandam maime omnium inſerviant. Certe qui ſcholas è mundo exterminandas ſtatuit, idem facit ac ſi ſolem cœ-

lo deturbari jubeat. Vide de hac re Joannem Althu sium Politic. cap. 9. them. 38. 39. 40. Bartholo mæum Keckermannum in Systemate Politic. Ca mannum in vita Politica, & Matth. Stephanu lib. ult. de jurisdictione.

ODA X.

In adulatores ac delatores.

NUCLEUS.

Adulator niger est: hunc tu caveto.

QUi vela venti turgida
Quocunque novit tempore
Accommodare flatibus,
Et ex eodem frigidum
Calidumque flare gutture,
Et ille ad hoc collegium
Nequissimorum pertinet.
Hunc si quis in consortium
Suum receptet, illico
Illius appetitibus
Inservit atque nutibus,
Et sub figura pharmaci

Lethal

Hic victum amictumque assentando
quæritat.

Lethale mulsum suggerit.
Rides; cachinnos excitat.
Ploras; gemit suspiriis.

Sudas; calore diffluit.
Friges; rigescit frigore.
Dormire vis; jam somniat.
Furis, tumultus excitat.
Irascceris; torvum videt.
Sermocinaris; cæteris
Altum imperat silentium.
Lætaris; instat plausibus,
Quod si tuis inhæserit
In palliis pulviſculus,
Pilusve, vel quid sordidum,
Manu revellit, subdola
Barbamque dextra vellicat.
Omnes colores suscipit,
Solius albi nescius
Coloris, atque rubidi:
Semperque ceu mutabilis
Reciprocat Chamæleon.
Si quid pusilli criminis
Commilito patraverit,
Mox heri ad aures portitat,
Et, quam potest, conviciis
Exaggerat gravissimis,
Cum millies sceleſtior,

Furcaque multo dignior,
Meritus sit ipse literam
Referre longiusculam.
Heus, qui sapis, Gnathonibus
Et aurium mulctoribus
Invisus istis abstine,
Proculque abactos ultimis
Jube exulare finibus.

NOTÆ.

SIc mores ferunt assentatoris.

— Rides? majore cachinno
Concutitur: flet, si lacrymas conspexit amici,
Nec dolet: igniculum brumæ si tempore poscas,
Accipit Endromidem: si dixeris, æstuo, sudat.

[Juvenalis Sat. 3.]

Quid, quod adulandi gens prudentissima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum invalidi collum cervicibus æquat
Herculis, Antæum procul à tellure tenentis.
Miratur vocem angustam, qua deterius nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito.

[Idem ibidem.]

Simile est Martialis Epigramma lib. 12. in Pontilianum:

Mentiris, credo: recitas mala carmina, laudo:
Cantas, canto: bibis Pontiliane bibo.
Pedis, dissimulo; gemma vis ludere, vincor:
Res una est, sine me quam facis, & taceo,
Nil tamen omnino praestat mihi mortuus, inquis:
Accipiam bene te: nil volo, sed morere.

Terentius in Eunucho suo sic suas ipsius laudes decantantem inducit Gnathonem:

Omnia habeo, nec quicquam habeo: nihil cum est, nihil desit tamen,
Est genus hominum, qui esse primos se omnium rerum volunt,
Nec sunt: hos sector: hisce ego non paro me, ut irrideant:
Sed his ultro arrideo, & eorum ingenia admiror simul.
Quicquid dicunt, laudo: id rursum si negant, laudo id quoque:
Negat quis, nego: ait, ajo: postremo imperavi egomet mihi
Omnia assentari. Is quaestus nunc est multo uberrimus.

Exemplum istiusmodi assentatoris exhibet fabula illa, quam Joachimus Camerar. lib. fabula p. 98. recenset.

Ægrotus enim quidam à medico suo interrogatus, quo pacto praeteritam noctem peregisset? respondit, se admodum sudasse. Hoc, inquit Medicus, bonum

bonum est. Postridie reversus, & similiter percon-
atus ægrotantem audivit, horrore fuisse ipsum ve-
hementi concussum; Et hoc ipsum, Medicus inquit,
bonum est. Tertio scisciatus, quomodo haberet,
cognovit, intercutem effusam affligere hominem.
Sed & hoc bonum esse dixit. Digresso Medico,
accessit ex amicis unus ægrotum, &, quid fit, inquit,
& quo in loco sunt res tuæ? Optimo, inquit ægrotus.
Nam multitudine bonorum fere extinguor.

Epimydion fabulæ hujus ab Hieronymo accipe, qui in epist. ad Rusticum, *Ne credas*, inquit, *laudatoribus tuis, imo irrisoribus aurem ne libenter accommodes, qui, cum te adulationibus foverint, & cum te impotem mentis efficerint, si subito respexeris deprehendes post te colla incurvari, aut manu auriculas agitari asini, aut æstuantem canis protendi linguam.*

ODA XI.

In Sacrificulos, monachos, monialesq;

NUCLEUS.

Preces sub lingua natæ irritæ.

SI non aberro, pectoris
Nec deviat sententia,

Hic sermonem è cava profert olla.

Monachos rudes, & cœlibes
Contenderem potissimum
uc pertinere virgines;
: quos ob imperitiam

Miſellulos fraterculos
Vocamus ignorantiæ,
Qui propter aſſuetudinem,
Longo frequentem tempore,
Ædes ſacratas viſitant,
Ut repleant ſedilia,
Vel muſſitantes invicem
Linguæ Latinæ voculas
Inane murmur proferant,
Quod nec rudis plebeculæ
Phalanx, nec ipſi intelligunt.

Preces, ab ore ſæpius
Effutiunt: at interim
Aut in popinis pectore
Verſantur, aut in balneis,
Vel, quid rogarint, neſciunt:
Et ſcire, quæſo, quomodo
Vel mente poſſent aſſequi,
Cum nullus horum ſtipitum
Linguam Latinam noverit.

At qualis efficacia
Poteſt precum eſſe talium,
Quas ore natas extimo
Fert corde lingua neſcio?

Sic

Sic qui receptant nummulos,
Ubi nulla eorum copia:
Et qui capillos vellicant,
Ubi intuentur obsitum
Lata caput calvedine:
Quique aucupantur gaudium,
Ubi corda mœror occupat:
Qui se paratos offerunt
Prius, ac rogantur: singuli
Hunc pertinent ad ordinem,
Qui concavis è vasibus
Et testulis inanibus
Novere verba promere.

NOTÆ.

PLus, inquit Augustinus, *placet Deo latratus canum, mugitus boum, grunnitus porcorum, quam cantus clericorum luxuriantium.* Etenim (quæstio est Isidori lib. 3. de summ. bon. cap. 8.) *Quid prodest strepitus labiorum, ubi cor est mutum? Sicut enim vox sine modulatione est quasi vox porcorum, sic oratio sine devotione, est quasi mugitus boum.* Talesque preces sub lingua natæ dicuntur, pectore illarum prorsus ignaro. Non secus, ac si quis ex olla vacua sermones promere au-

sit;

fit; quod Germani in proverbio dicunt? **Aus̃ einem holen Hasen reden.** Quemadmodum autem frumentorum granula, telluris tantummodo superficiei injecta, exarescunt, nullumque fructum proferunt, nisi occando sulcandoque subigantur soloque condantur: Ita preces sub lingua natæ, oreque solo, insicio corde, effutitæ, effectu carant, nisi ærumnarum miseriarumque mole depresso pectore proficiscantur.

Non, inquit Chrysostom. super Matt. cap. 6. *voce clamosa pulsandus est Deus, sed conscientia recta placandus; quia non est vocis, sed cordis auditor.* Sic Isidorus, quem paulo ante allegavi, eodem in loco: *Oratio cordis est, non labiorum: neque enim verba deprecantis Deus intendit, sed orantis cor adspicit. Melius est, cum silentio orare corde sine sono vocis, quam solis verbis sine intuitu mentis.*

Precum autem devotarum quænam requisita sint, brevissime docet Cassiodorus super Psalm. 16. ubi ait: *Ipsius est oratio perfecta cujus & causa clamat & lingua, & actus, & sermo, & vita, & cogitatio. Multum* scilicet (teste Beda, de templo Salomonis) *juvat orationis puritatem, si in omni loco vel tempore nos ab actibus tempermus illicitis: si semper ab otiosis sermocinationibus auditum pariter castigamus & linguam: quacunque enim sæpius agere, loqui vel audire solemus, eadem necesse*

est

est sæpius ad animum, quasi solitam propriamque recurrant sedem: & sicut sues volutabra sive paluſtria, columbæ limpida solent frequentare fluenta, ita cogitationes puram mentem immunda perturbant, castam Spirituales sanctificant. In eundem sensum est epigramma meum, quod addo:

Sit persona tibi triplex bene nota roganti,
Devoto quoties fundis ab ore preces.
Prima sit hæc, ad quam pia vota feruntur, & ille est,
Qui freta, qui terras, qui regit astra, Deus.
Altera mox, à qua pia vota feruntur, & ille est,
In Christum fidei robore nixus homo.
Tertia sit, per quam pia vota feruntur, & ille
Est interceſſor Christus homo atque Deus.

Audoënus, Martialis meus, uno Disticho omnia comprehendit:

Sit puram pectus, domus oratoria, lector
Spiritus, & mundum cor, manuale precum.

ODA XII.

In exaggeratores censoresque immodicos delictorum.

NVCLEVS.

Camarina non movenda.

VIx absolutum colligi
Nequam potest consortium,
Si non huic accesserit
Conglutinatus ordini,
Qui scit laborioſius
Merdam movere sordidam,
Colare, cribro subdere,
Mox perforare, pungere,
Modisque mille vellere,
Atque his odorem motibus
Creare fœtidissimum.
Hic, quæ vetustas tabida
Vel ante centum secula
Oblivioni tradidit,
Et iam diu longissima

Dele-

Hic merdam cribrando movet.

Deleverit præſcriptio,
Orco reducit infimo.
At poſteaquam ſtercoris
Fœtor per omnes iverit

Hinc

Hinc angulos, & pervio
Nares odore impleverit,
Tunc callidis argutiis
Se litibus subducere
Novit, velut qui turbidam
Non reddidisset guttulam,
Et crebrius nil quam suam
Allegat innocentiam:
Cum nequiorem vix tamen
Reperire possis alterum,
Ardente quamvis lampade
Instructus esses prævia,
Denasque per provincias
Inquireres amplissimas.

At, quæso, quorsum convenit
Hæc stercoris commotio
Merdæque vellicatio?
Cur prisca, nequam furcifer,
Nobis revoluis crimina,
Cum tanta sit recentium
Transgressionum copia?

Si sunt in orbe singula
Hoc judicanda crimina,
Hoc punienda crimina,

Quorsum tribunal ultimum
Summique laudum judicis,
Quo proferentur omnia,
Quæ longa quondam oblivio
Occulta sepeliverat?

NOTÆ.

TAlem Camarinam movent, qui diu oblivione extincta denuo in apricum proferunt, mirisque artibus exaggerant, nullam aliam ob causam, quam ut novas tragœdias, novosque tumultus excitent. Si quos forte inimicos in gratiam redire vident, mox paleas, pilos, sulphur igni, qui extinctus jam videbatur, adhibent, calumniæque flabro tantas de novo flammas causantur, quibus sedandis nec Oceanus sufficeret.

De his Plautus in Sticho;

Sed curiosi hic sunt quam plures mali,
Alienas res qui curant studio maximo:
Quibus ipsis nulla est res, quam procurent, sua.

Terentius in Heautont, hanc perversitatem secum admirans, alta voce exclamat:

Dii vestram fidem? itane comparatam esse hominum naturam omnium,
Aliena melius ut videant, & judicent, quam sua.

Horat.

Horat. 1. Serm. 3.

——— *Egomet mî ignoſco, Mævius inquit,*
Stultus & improbus hic amor eſt, dignuſque notari,
Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut ſerpens Epidaurius.

At notatu dignum eſt vetus Adagium, quod habet Valerius Maximus: Μὴ μνησικακήσῃς. *Ne memineris malorum.* Sic qui olim obliterari memoriam malorum jubebant, illud Homeri uſurpabant.

Τὰ δὲ πάντα θεοὶ μεταμώλια θεῖν,
Irrita Dî ſuperi ventis hæc omnia tradant.

Nam quæ, malum eſt inſania, ea, quæ jamdudum ſopita atque obliterata ſunt, mala denuo iterum in apricum producere? quam vero utilitatem affert? Si quis ſordes in cloaca deliteſcentes, commovere baculoque aut alio inſtrumento hinc inde atque ex imo quaſi fundo proturbare auſit, quid aliud ager, quam quod fœtorem excitabit longe graviorem atque abominabiliorem? Apage igitur mihi ſini nebulones iſti ſtercorarii, quibus id volupe eſt, ut aliorum delicta jamdiu oblivione ſepulta, ex intimis quaſi terræ abyſſis eruant atque eradant; digni medius fidius, qui in cloaca, a ſe commota, fœtore ſuffocati vitam finiant.

ODA XIII.

In eos, qui aures demulcendas sibi porrigunt.

NUCLEUS.

Uterque nequam, & qui adulatur, & qui adulatione delectatur.

QUi vellicandas porrigit
Aures adulatoribus,
Circumque circa naribus
Tractus, retractus, ducitur,
Næ mentis impos est suæ,
Stultoque quovis stultior.
Qui vellicandas arripit
Aures dolo consutilli,
Circumque circa naribus
Tractum, retractum, ductitat,
Næ mentis impos candidæ,
Et fure quovis nequior.
Quis damna, quis pericula,
Venena quis lethalia
Retexat ore singula,

Quæ

Hic aures demulcet.

Quæ palpo dat verſatilis?
At nunc ita uſus obtinet:
Odioſa ſordet veritas:
Fallax amicos plurimos

Acquirit aſſentatio,
Et aurium demulſio.
Hæc peſtis aulas principum
Præoccupat potiſſimum,
Quas hi palatini canes
Tantis dolis coinquinant,
Fuciſque tam ſubtiliter
Effabricatis obruunt,
Ut exulare candida
Cogatur inde veritas.
Nec mira res eſt admodum,
Cum principum pars maxima
Plerumque prurientium
Sit aurium tam prodiga,
Ut vellicandas ſuaviter
Aures utraſque porrigant,
Laudeſque plus Gnathonicas
Quam veritatem diligant.
Horum deinde ſubditi
Fiunt furoris æmuli,
Et quiſque de viliſſima
Natus licet plebecula
Aures ſuas palponibus
Vafriſque adulatoribus

Late trahendas commodat,
Ne, blanda vellicatio
Si deforet diutius,
Vel diffluant torpedine,
Vel concidant marcedine.
Tu cautior, qui plurima
Vitare vis pericula,
Arce Gnathones auribus
Arce Gnathones ædibus.

NOTÆ.

QVi tantopere adulationibus & palpamentis delectantur, næ illi non sunt homines, sed simiæ, quibus summum volupe est, laudari. Vere simii, imo insani! *Quid* enim (Alanus de complanctu naturæ) aliud est *adulationis unctio, nisi donorum emunctio? Quid commendationis allusio, nisi prælatorum delusio? Quid laudis arrisio; nisi eorundem derisio?* [Alexander Magnus cum in obsidione cujusdam urbis circuiret muros, ictu sagittæ percussus, cum represso sanguine sicci vulneris dolor cresceret, & crus obstupuisset, coactus absistere; *Omnes*, inquit, *me filium esse jurant Jovis sed vulnus hoc hominem me esse clamat.* Idem nos faciamus dicamusque: *Vos quidem dicitis me esse prudentem, ego autem video, quam multa inutilia*

concupiscam, nocitura optem. Hæc Senecæ sunt verba epist. 60. ad Lucil.]

De Sigismundo Imperatore Æneas Sylvius lib. 1. comment. de rebus gestis Alphonsi, narrat, Vatiniano ipsum adulatores odio prosecutum fuisse. Cumque aliquando assentator, quidam supra modum eum laudasset, Diisque similem esse dixisset, alapas aliquot grandes ei impegit. De quibus cum ille lamentabundus quereretur, rogaretque: *Cur me cædis, Imperator, Cur me,* inquit Sigismundus, *mordes, adulator?*

Sic Bion, eos qui auscultarent adulatoribus, dicebat esse similes amphoris, quæ auribus circumaguntur; referente Erasmo 8. Apophth. ex Plutarcho.

Diogenis adagium erat: Κρεῖττον ἐμπεσεῖν εἰς κόρακας ἢ εἰς κόλακας. *Tutius est, incidere in corvos, quam in adulatores.* In quem sensum est epigramma Jacobi Billii, in Anthologia sacra:

Non inter cicures palpone nocentior ulla est
Bellua, nec quæ plus gignat in orbe mali.
Vix etenim est ullus, cui non per verba propinet,
Quæ mage sint ipso dulcia melle, necem.
Ac licet extincto corvus se corpore pascat:
Corporibus vivis abstinet ille tamen.
Savior at contra palpo nece parcit ademtis:
At vivos blandis morsibus usque petit.
Hujus pestis pestilentia percutiunt principum latera, palatini canes, adulationis artifices, fabri laudis,

laudis, figuli falsitatis. Hi sunt, qui magniloqua commendationis tuba in divitum auribus citharizant, qui medicæ adulationis favos foras eructant, qui, ut emungant munera, caput divitis oleo adulationis inungunt, prælatorum auribus pulvinaria laudum subjiciunt, qui ab eorum pallis, aut fictitium pulverem excutiunt aut vestem fictitie deplumant implumem.

Eadem prorsus Cassiodorus de eodem vitio tradit. *Adulatio*, inquit, *blanda omnibus applaudit, omnibus salve dicit, prodigos vocat liberales: avaros, parcos & sapientes: lascivos, curiales: garrulos, affabiles: obstinatos, constantes: pigros, maturos & graves. Hæc sagitta leviter volat, & cito infigitur.*

Qui plura hac de re cupis, lege Theophrast. de notis assentatorum. Vbi multa, quæ risum tibi movebunt.

Magnates & Principes adversus istud adulationis venenum, Homericum illud, tanquam pharmacon quoddam, in promtu semper habeant:

ἤτοι ἐγὼ θεός εἰμι, τί μ' ἀθανάτοισιν ἐίσκεις;
Nullum ego sum numen, quid me immortalibus æquas?

Inferioris fortunæ homines illud Ciceronis, lib. 1. Offic. *Cavendum, ne assentatoribus patefaciamus aures, & ne adulari nos sinamus, in quo falli facile est. Tales enim nos esse putamus, ut jure laudemur: ex quo nascuntur innumerabilia peccata.*

Intus, inquit Seneca epist. 77. *te ipsum considera, non, qualis sis, aliis credas.*

ODA XIV.

In calumniatores atque obtrectatores.

NUCLEUS.

Omnia si perdas, famam servare memento,
Qua semel amissa, postea nullus eris.

ACerba vulgo nummuli,
Multoque adhuc acerbior,
Jactura vitæ creditur.
At nominis si læsio
Famæque diminutio
His comparetur, parvuli
Referre vix pulviſculi,
Poterunt vel unum granulum.
Quin ipsa famam nominis
Et jura vitæ præferunt,
Multoque pluris æstimant.
Sed hisce non obstantibus
Tam nunc sceleſta plurium

Nequam

Hic unus est è circumforaneorum grege.

Nequam viget perversitas,
Et nauseanda pravitas,
Vt quosque candidissimos
Viros, eosdemque optimos

Con-

Convitiis turpiſſimis,
Teliſque linguæ peſſimis
Non erubeſcant pungere;
At quoſque contra peſſimos
Nequam celebrioribus
Ad aſtra tollant laudibus.

O pravitatem ſeculi!
O irrigandam plurimis
Perverſitatem fletibus!
Præſentis ô deterrimam
Ætatis in ſolentiam!
Quæ de caprina lanula
Aliſve cauſis frivolis
In proximum graviſſimis
Armata probris, detonat.
O viperas diriſſimas,
Caneſque lividiſſimos,
Digniſſimos, quos deſuper
Fœtens matella proluat!

Candoris at tute appetens
Ne pende vili nominis
Exiſtimatiunculam,
Quamviſque perdas omnia,
Domos, agellos, prædia,

Pecu-

Pecunias: famam tamen
Servare ſemper integram
Summis ſtude laboribus,
Namque hac ſemel deperdita
Perdes miſellus omnia,
Eriſque nullus poſtea.

NOTÆ.

EIuſdem prorſus cum hac ſummulæ erat Oda IV. ad quam vide, quæ adnotavi.

Nimirum uti quiſque eſt nequiſſimus, ita alios etiam veluti ſui ſimiles traducit. Quemadmodum igitur non laus eſt, niſi à viro laudato lauderis, ita nec vituperium eſt, quod à nebulone in virum bonum evomitur. Belle admodum Seneca de remed. fortun. *Male*, inquit, *de te opinantur homines, ſed mali. Moverer, ſi me Marius, ſi Cato, ſi Lælius ſapiens, ſi alter Cato ſi Scipiones duo iſta loquerentur: moverer, ſi hoc judicio facerent, quod nunc morbo faciunt.* Etenim, ut Comicus Græcus ait,

Ἤθεσι δικαίοις φαῦλος ὢν ψόγος.
Attingere probos verba non queunt mala.

Et dic quæſo; *Si quis ſolem tenebrarum authorem æſtimet, ſoline an ſibi detraxit? Sibi videlicet ipſi, cum furioſi & inſanientis opinionem ſequatur. Eo-*

dem

dem profecto modo, qui pravos bonos esse putant, & è contrario se ipsos vituperant.

Bonæ profecto famæ apprime esse studendum, authores monent. Seneca de remed. fort.

Bona, inquit, opinio hominum tutior est pecunia. Bonum est, quod supprimitur, nequaquam extinguitur: bona fama in tenebris proprium splendorem tenet. Idem in Prov. *Honestus rumor alterum est patrimonium.*

Ovid. 2. Fastor.

Fama manet facti, posito velamine currunt.
Et memorem famam, qui bene gessit, habet.

Salomon etiam, rex sub sole sapientissimus, idem approbat Proverb. 22. *Melius est nomen bonum, quam divitiæ multæ: super argentum enim & aurum gratia bona.* Et Isidorus in synonymis soliloquiorum lib. 2. cap. 27. *Disce bono flagrare præconio. Custodi bonam famam tuam.* Plaut. Mostellaria:

Ego si bonam famam mihi servasso, sat ero dives.

Ovid. lib. 3. Pont. eleg. 2.

Corpora debentur mœstis exanguia bustis
Effugiunt structos nomen honosque rogos.
Occidit & Theseus, & qui tumulavit Orestem:
Sed tamen in laudes vivit uterque suas.

ODA XV.

In eos, qui pecunia & muneribus corrumpuntur.

NVCLEVS.

Bos in lingua.

ADeſte nunc famelici,
Quos appetitus aureus,
Fameſque quos argentea,
Sitiſve nummularia
Sua inficit cupidine:
Laudes quibus, convitia,
Jus, fas, nefaſque munia,
Et cuncta ſunt venalia:
Qui, cum fere nequiſſimi
Sint, quos ſolum fert, omnium
Et ulla, quamvis peſſima,
Non erubeſcant crimina
Auſu patrare perfido,
Lucem verentes ſplendidam,
Poſt terga retro clanculum

Hic retro capit pecuniam.

Acceptilant pecuniam,
Tam callidis verſutiis,
Et ſubdolis aſtutiis,
Illos ut eſſe dejeres

Pulcerrimos & optimos
Civilitatis æmulos,
Ut qui recuſent præbita
Opis ferendæ gratia
Clientulorum præmia.
At ſi retracta paululum
Conſpexerint munuſcula,
Mox acriores flagitant,
Et ceu rapaces milvii
Suis prehendunt unguibus.
At hæc lues potiſſimum
Contagioſa judices
Noſtri ſubintrat ſeculi,
Queis bos recludit ſpiritum,
Ne veritati congruam
Pronuncient ſententiam,
Lucrique turpis gratia
Album nigellum dictitant,
Obliqua recta judicant,
Et jura turbant omnia.
Ubique vincit ſcilicet
Immenſa nummi autoritas,
Pecuniæque copia;
Caſtrumque inexpugnabile

Non eſt modo id contingere
Haſtæ queant argenteæ,
Aſinuſque multo ſcandere
Onuſtus auri pondere.

NOTÆ.

VEtus, ſed verum eſt adagium: *Pecuniæ obediunt omnia.* Græcorum eodem tendit: χρήματα ἀνήρ. *Pecuniæ vir.* Nimirum, quod Horatius aſſerit,

——— *Vxorem cum dote, fidemq; & amicos.*
Et genus, & formam regina pecunia donat.

His ὁμόψηφοι ſunt verſus illi jambici ſenarii ex Bellerophonte Euripidis:

Sine me vocari peſſimum, ut dives vocer.
Nemo, an bonus: an dives, omnes quærimus.
Non quare, & unde? quid habeas, tantum rogant.
Vbiq; tanti quiſque, quantum habuit, fuit.
Quid habere nobis turpe ſit quæris? Nihil:
An dives, quærimus omnes, nemo an bonus.
Aut dives opto vivere, aut pauper mori.
Bene moritur, quiſquis moritur, dum lucrum facit.
Pecunia ingens, generis humani bonum.

Virgilius lib. 3. Æneidos:

——— *Quid non mortalia pectora cogis*
Auri ſacra fames?

Hora-

Horatius ex 2. serm. Satyr. 3.

——*Omnis enim res*
Virtus, fama, decus, divina humanaque pulcris
Divitiis parent: quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus, sapiens, etiam & rex,
Et quicquid volet.

Propertius:

Aurum omnes victa jam pietate colunt.
Auro pulsa fides, auro venalia jura:
Aurum lex sequitur: mox sine lege pudor.

Jacobus Philomusus Poëta:

Aurum destructor vitæ, princepsque malorum,
O quam difficiles nectis ubique dolos?
O utinam natum nunquam mortalibus esses,
Dulcia suppeditas quæ nocumenta viris!
Te propter pugnæ fiunt, & bella moventur,
Ad prædam & cædes corpora nostra trahis.
Tu facis, ingratus patrem quod filius odit:
Inter & agnotos jurgia sæpe moves.
Prosternis gentes, & totum destruis orbem,
Nulla fides hominis te duce stare potest.

Flaccus:

Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat castra potentius
Ferro.

De judice pecunia & muneribus corrupto vulgo; Ἀργυρίσχω πάχι. *Argentanginam patitur.* Item: *Bos in lingua.*

De istiusmodi perversis judicibus, qui corrupti muneribus suffragia iniqua ferunt, aut per tyrannidem innocuos opprimunt, & Homerus Iliad. π.

Οἱ βίῃ ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,
Οἱ δὲ δίκλω ἐλάζωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες.
Qui per vim in populi cœtu communia jura
Depravant, ac justitiam depellere tentant,
Nil veriti vocem Divum.

At hos imitari potius decebat Anacreontem, qui, cum à Polycrate tyranno quinque talentorum acceperat munus, insomnes duas ducebat noctes, indeque cogitatione solicitus, reddidit ea, dicens: *Non tanti ea sibi esse, ut tanta cura vexari vellet.*

ODA XVI.

In viros duplices.

NVCLEVS.

Vir duplex duplex malum.

NUnc in theatrum duplici
Ducemus ore præditum,
Istique nequam commoda
De sede providebimus;
Quam pone falsos judices,

Hic egregiam se lanam ducere simulat.

Et institores subdolos,
Jure occupabit optimo,
Cum dirigat mutabile
Ad flabra venti pallium,

Talis figura judicis
Depingitur nequissimi,
Qui forte currum acceperat
Ex rusticelli munere,
Ut largienti diceret
Accommodam sententiam.
A parte sed contraria
Corruptus idem postea
Præstantiori munere,
Equis duobus scilicet,
Opimitate splendidis,
In rusticellum protulit
Trifurcifer sententiam,
At ille questus plurimum
Tristis rogabat, eccubi
Currus suus remanserit;
Cui, Barde, judex; quid rogas?
Equis abactus pectore
Dudum recessit è meo.

Tales adhuc quam plurimi
In orbe dantur judices,
Qui sese utrisque serio
Fingunt favere partibus,
Cum nil volutent pectore.

Quam fraude furem peſſimum,
Et pelle nequam maximum
Turpiſſima circum ferant.
Sic inſtitores perfidi
His moribus ſunt præditi:
Emturientes vilius
Divendituri carius
Plerumque merces æſtimant,
Tantiſque miſcent fraudibus,
Ut ventilatæ maximis
Mendaciorum flatibus
Trabes fragore contremant.
Nil orbe toto ſcilicet
Hoc inuenitur tempore,
Expers quod eſſet fraudium,
Sed ſceptra ubique regia
Vulpina pellis obtinet.

NOTÆ.

DE viris duplicibus vide quæ ſupra ad odam 6. attuli. Nam ſimilis hæc cum illa eſt farinæ. De judicibus etiam & juriſperitis, ſub hoc nequitiæ vexillo ſtrenue militantibus, vide, quæ itidem ſupra ad odam 3. adnotavi.

De inſtitoribus mercatoribuſque Auguſtinus

lib. 13. de Civit. Dei, cap. 2. ait: *Omnes volunt viliter emere, & care vendere.* Quos eorundem mores & Horatius l. 2. epist. ad Julium Florum perstringit:

—— Plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces,

Par similitudinum elegans de institorum moribus habet Chrysostomus, quas non possum non subdere. Prior est in Homil. 38. in 21. cap. Matth. *Quemadmodum qui ambulat inter duos inimicos, amborbus placere volens, & se commendare, sine maliloquio non potest; Necesse est enim, ut & iste male loquatur de illo, & illi male loquantur de isto: Sic qui emit & vendit, sine mendacio esse non potest & perjurio. Nencesse est enim, ut negotiatoribus hic juret, quia non tantum valet res, quanto camparet eam: & ille juret, quia plus valet res, quam vendit.* Posterior ibidem: *Quemadmodum, si triticum, aut aliquam bladi speciem in cribro, dum huc illucque jactas id, grana omnia paulatim deorsum cadunt, & in fine in cribro nihil remanet, nisi stercus solum: Sic & substantia negotiatorum, dum vendunt & veniunt, inter emtionem & venditionem imminuitur, & in novissimo nihil illis remanet, nisi peccatum.* Vide etiam, quæ infra ad Odam 26. adnotavimus, ubi plura de iniquitatibus & fallaciis mercatorum reperies.

ODA XVII.

In Parasitastros & amicos ollares.

NUCLEUS.

Alieno corio ludere facile.

SUnt, quos juvat pinguedine
Orbes nitentes lingere,
Aliisque quadris, musculi
Furacis instar, vivere,
Propriisque nummis parcere,
Quos ollularum aruspices
Non absque causa dixeris;
Quod mos sit illis ollulas
Famelicis disquirere,
Atrumque sorptum sordido
Vorare panem jusculo,
Aquamque dicere optimam,
Manibus lavandis præbitam,
Quod hæc paratam scilicet
Declaret esse cænulam.
Hi carnis assæ frustulum
Per dena milliaria

Hic ollam ſequitur atque cibum.

Suis odorant naribus
Avidaque fauce glutiunt.
At cum jubentur debitos
Numerare nummos hoſpiti,

Nequam

Nequam caput ſub menſula
Ceu dormientes occulunt,
Velutque profundiſſimo
Sopore preſſi, gutture
Ronchos ab imo maximos
Late ſonori ductitant,
Nulliſque poſſunt erigi
Tumultuationibus,
Aut vellicationibus:
Tam ſuave nequam dormiunt!
At ſi vel uno verbulo
Solutionem ſpondeas,
Audaciores redditi
Caput ſceleſtum proferunt,
Vagoſque confidentius
Hinc inde ocellos miſſitant.
Quid obſtat ergo, quo minus
Lubens & hos in ordinem
Nequam receptos collocem?

NOTÆ.

GEnuino profecto hos nomine Græci παράσιτους appellitant, quod ſemper aliorum culinam ciboſque ſectentur, & murium inſtar ſemper alienum rodant cibum. Sic enim Paraſitus quidam apud Plau-

Plautum in Captiv. de se suique similibus: *Quasi mures semper edimus alienum cibum.*

Ἀλλοτριοφάγοι etiam vocantur, quibus dulce est aliena vivere quadra. Quin & ab iisdem Græcis proverbiali verbo μυστολεῖν, dicuntur, quasi qui muris in morem cibi causa obambulent oberrentque, laboris omnino omnis & exercitationis impatientes. Quemadmodum enim vultures triduo futura cadavera præsentiunt, eoque advolant: ita hi per longa locorum intervalla cibos dapesque naribus sagacibus odorant, gressibusque concitatis ad illas advolant.

Nundinis nuperis Francofurtensibus memini me vidisse circumforaneum seu præstigiatorem quendam, ursum secum deducentem, quem longo assuetum tempore ita informarat, ut velut conviva aut hospes sellulæ cuipiam tanquam mensæ assideret: à quo cum iste symboli solutionem exegisset, ursus, profundo quasi somno depressus, caput subter mensam occultabat, &, grandibus licet verberibus impetitus, eo adduci nequibat, ut expergisceretur. Prolatis autem à circumforaneo, tacitoque murmure expressis verbis, quibus immunitatem à symboli solutione dormitanti pollicitabatur, ursus veluti redivivus è sopore assurgens caput lætus circumferebat, liberalitatique quasi gratias agebat.

Tanta scilicet vitii hujus est frequentia, ut circulatores etiam, tonsores & funambuli istud taxent, atque

atque in urso, animali isto apprime monstroso, fœditatem istius ob oculos nobis ponant. Sed apage mihi sit ab honestis compotatiunculis ista quorundam sordida tenacitas, quibus volupe est, alienis ex loculis genio suo indulgere, & semper ἀσυμβόλους esse. Apage, inquam, sint isti: cum

Commodius portetur onus quod pondere nutat
Æquo, & pari consistit æquilibrio.

ODA XVIII.

In eos, qui scandala juventuti exhibent.

NUCLEUS.

Scandala sunt vitanda.

TAm nunc juventus omnibus
Sceleſta turget fraudibus,
Vitæque turpitudine,
Ut non opus sit pluribus
Vel institutionibus,
Vel incitationibus,
Quibus, velut calcaribus,
Ad omne morum dedecus

Prono

Hic pediculos vesti pelliceæ addit.

Prono ferantur impetu.
Istud profecto dixerim,
Certoque comprobaverim,
Hunc qui juventam turpia

Velit

Velit docere crimina,
Et exhibere scandala,
Vesti pediclos sordidæ,
Mœnoque lymphas addere.

Puella, quæ decennium
Vix nata, multo nequior
Nunc est, vetus quam fœmina,
Annisque multis obsita.
Puerque, qui decennium
Vix natus, is sceleſtior
Est, quam tremens senecio,
Annisque multis obsitus.
Tanta juventus ad malum
Velocitate cursitat!
Tanta juventus ad bonum
Tardatione reptitat!

Atqui parentes plurimi
Tam sese honestitudinis
Oblivioſos exhibent,
Ut scandaloſa liberis
Exempla dent quàm plurima,
Nonverbulis solummodo,
Factis sed obscœnissimis,
Turpissimisque gestibus

Ad

Ad impudicos incitent
Actus, velutque ductitent,
Cum tempus ipsum sit tamen
Rerum magister omnium,
Tandemque fontes indicent,
Unde extrahant infantulos;
Causamque monstret, succuba
Cur insidentem tergori,
Et vellicantem cristulas,
Gallina gallum portitet.

NOTÆ.

VT gypsum aut argilla, dum est uda, in quamvis imaginem facile sequitur fingentis manum: ita rudes juventutis animi facile in quamcunque, facilius autem, in deteriorem partem, flectuntur. Nam, ut Ambrosius lib. 1. de viduis ait; *Vicina est lapsibus adolescentia, quia variarum æstus cupiditatum fervore calentis inflammatur ætatis.* Mature igitur pueri à vitiis sunt arcendi, & ad virtutum studia adigendi; nec vel verbulo vel gestu remora scandalumve ipsis exhibendum. Quemadmodum enim sulphur subito ignem concipit: ita juventus facile ad omnis generis crimina perpetranda inflammatur.

Virgilii potius consilio locus dandus, qui 3. Georg.

Georg. lib. tale ſuggerit:

Tu quos ad ſtudium, atque uſum formabis agreſtem,
Jam vitulos hortare, viamque inſiſte domandi,
Dum faciles animi juvenum, dum mobilis ætas.

Sic Horat. 3. Carm. 24.

—— Et teneræ nimis
Mentes aſperioribus
Formandæ ſtudiis.

Idem 1. Epiſt. 2.

Fingit equum tenera docilem cervice magiſter
Ire viam, quam monſtrat eques: venaticus ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in ſylvis catulus, nunc imbibe puro
Pectore verba, puer, nunc te melioribus offer.
Quo ſemel eſt imbuta recens, ſervabit odorem
Teſta diu.

Seneca Oct.

Regenda magis eſt fervida adoleſcentia.

Denique Comicus Græcus:

Νέῳ γὰρ φύσει πολλὰ χρηστὰ μανθάνει.
Annis juventæ multa diſcito bona.

Juvenalis Sat. 14.

Nil dictu fœdum viſuque hæc limina tangat,
Intra quæ puer eſt: procul hinc procul ite puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis paraſiti.
Maxima debetur puero reverentia, ſi quid

Turpe paras, nec tu pueri contemseris annos,
Sed peccaturo obsistat tibi filius infans.

Verum deploranda quorundam locorum, civitatum præsertim, restat impia consuetudo, in quibus publica lupanaria, non dicam, tolerantur, sed conservantur, & patronos habent acerrimos. Imo quibus publica theatra, immunitates & stipendia concessa sunt. Idque calva atque impia penitus ratiuncula, contra divinas leges ipsumque Dei verbum è diametro pugnante; Vt nimirum, inquiunt, juventutis egesto illic libidinis impetu pejora conari desistat. Sed ô scelus consuetudinis inexpiabile! Hocine est removere scandala. Vide hac de re disserentem Cornelium Aprippam de arte meretricia, & lenonia.

Tu, quicunque sapis,

Principiis obsta, sero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras:

Cumprimis vero fuge scandala. Illæ namque calamitatum malorumque omnium seminaria sunt, ac vitiorum fomenta. Nam, ut Philosophi ajunt, *parvus error in principio, maximus in extremo esse consuevit*; & exigua scandali alicujus exhibitio maximum sæpe peccatum producit. Novi nobilem, qui sequens symbolon insignibus suis inscriptum usurpabat: *Ex parva flamma magnus ignis.* Vere profecto! Parva scilicet scandali scintilla sæpe numero maximum calamitatum infelicitatumpue excitare

citare solet incendium, quod ut in favillis adhuc restinguas, bis terque moneo.

ODA XIX.

In futiles rimarumque plenas aniculas.

NUCLEUS.

Quem diabolus veretur, anus adit locum.

SI non aberro, Cerberum
Vix futilis, loquaculæ,
Plenæque rimis fœminæ
Malignitatem censeo
Æquare posse pessimam.
Hæc æde si fors prodeat,
Omnes pererrat angulos,
Sibique quærit garrula
Dicacitate comparem.
Quam nacta prolixissimam
Orditur ore fabulam,
Telamque texit maximam:
Quid Imperator egerit;
Quid Pontifex sanciverit;
Quid Principes decreverint;

Par hoc eſt anicularum garrularum.

Quid præco verbi nupera.
Pro concione dixerit;
Ut appetentes fœnoris
Taxarit uſurarios,

Alioſve

Alioſve reprehenderit;
Quoties maritus proxima
De nocte ſe ſubegerit;
Veſtes quot & ſubuculas
Sartor ſibi confecerit;
Et quid novi rumuſculi
In balneis audiverit;
Quid murmurando Jupiter
Junoni in aurem dixerit;
Hæc illa novit omnia,
Hæc illa fatur omnia,
Mendaciiſque plurima
Conglutinat mendacia,
Fraudeſque nectit fraudibus:
Probris deinde candidos
Convitiatur peſſimis,
Nulliſque quamvis optimis
Parcit ſceleſta mentibus,
Sed ore ſemper lividum
Enſem nocivo geſtitat.
O digna, cujus maximis,
Vagina pugnis vapulet!

NOTÆ.

GArrulitas hic non ſolum aniculanum, ſed & Galiorum omnium jure taxatur. Et id quidem merito. Nam, uti ait Euripedes.

Αχαλίνων ςομάτων τὸ τέλ@ δυςυχία.
Finis loquacitatis infortunium.

Sed & circumuagationes & diſcurſationes honeſtas mulieres omnino dedecent. *Vxor*, inquit Pſ. 127. Pſal. *tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ.* Solent quidem aliquibus in locis vites in foribus domorum collocari. comparaturus autem viti uxorem honeſti viri, non eam viti præ foribus exiſtenti voluit comparare, hæc enim expoſita eſt prætereuntibus, ſed viti in lateribus domus conſtitutæ. Tali debet eſſe honeſta mulier, non in foribus conſiſtens aut more ardelionis cujuſdam hinc inde per vicos & compita diſcurſans, ſed in lateribus & ſecretis domus ſuæ. Et ob eandem cauſam Proverb. 31. de muliere bona dicitur: *Conſideravit ſemitas domus ſuæ, & panem otioſa non comedit.* Non ſcilicet conſideravit plateas & vias civitatis, ſed ſemitas domus ſuæ. has perambulat honeſta mulier, has conſiderat attente, has calcat provide, ac proſpicit quid intra parietes domus ſuæ ſibi agendum ſit, & ideo panem otioſa non comedit, ſicut mulier facit vagabunda, quæ domi conſiſtere nequit. Imitari ſcilicet

licet honestam mulierculam decet exemplum Iudith, quæ secretum sibi cubiculum in superioribus domus suæ in sacris literis construxisse legitur, in quo clausa veluti morabatur. Non satis illi fuit, intra januas domus secretum cubiculum facere, sed in superiore & remotiore parte domus suæ illud construxit, & eo se recepit. Nimirum sancta erat, pia erat, casta erat: & mulier, quæ sancta, pia, casta esse cupit, hanc ipsius sanctitatem, pietatem & castitatem sectetur.

ODA XX.

In eos, qui multa in se expedienda suscipiunt negotia.

NUCLEUS.

Nemo potest Dominis simul inservire duobus.

AEstate binis indui
Subuculis, & unico
Heris duobus tempore
Deferre velle munia,
Unoque cervulos cane
Audere binos insequi,

Hic inter duas ſellas corruit.

Simulque eundem laudibus
Ornare nunc nunc carpere;
Inter duas hæc ſellulas
Fecere labi plurimos;

Qui

Qui curiosus plurimis
Sese ingerit negotiis,
Artesque tractat plurimas,
Est ille longe plurimis
Subjectus infortuniis.
Nam vel ferendæ protinus
Est impar ille sarcinæ,
Vel si ferendæ idoneus
Sit ille forsan sarcinæ,
Utrinque tandem muneris
Vel accipit vilissimum,
Nullumve prorsus præmium,
Instar catelli Æsopici,
Qui carnis ore frustulum
Gestans, aquasque transmeans,
Umbra sub undis carnea
Visa, volebat promere.
Frustratus atqui spe sua
Utramque carnem perdidit,
Veram ac imaginariam.

Hoc ergo tu prudentior
Memori revolve pectore,
Si sede qua sedes bona,
Eritque sedes commoda,

Hac ſede tu ſede, nec hac
Recede ſede commoda.

NOTÆ.

COmprobat ſenſum Odæ hujus ipſe noſter Salvator Matth. 4. *Nemo*, inquiens, *poteſt duobus dominis ſervire. Aut enim unum odio habebit, & alterum diliget, aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet.*

Cujus ſententiæ erat & Alexander Magnus, ad quem cum Darius Perſarum Rex legationem miſiſſet, dimidiamque regni ſui partem ei obtuliſſet, animo eam magno repudiavit: *Mundus* inquiens, *non agnoſcit duos Soles.* Inſani igitur ſunt, qui plurimis ſe immiſcent muneribus atque negotiis, cum vix uni alicui recte & pro æquitate pares eſſe queant.

Ergo qui ſapis, Phocylidem audi:

Καιρῷ δ' ἑλέυειν, μηδὲ ἀνλιπνέϊν ἀνέμοισι.
Occaſioni obtempera, & noli ſpirare contra ventos.

Et Catonem lib. 2.

Rem tibi quam noris aptam dimittere noli,
Fronte capillata eſt, poſthæc occaſio calua,

Et alterum item Poëtam:

Siqua ſede ſedes, & erit tibi commoda ſedes.
Illa ſede ſede, nec ab illa ſede recede.

ODA XXI.

In procos, qui divitias ambiunt.

NUCLEUS.

Virtus ſpectanda, non nummus.

ANnis ab hinc prioribus
Cum candor ille ſimplicis
Adhuc vigeret ſeculi,
Si quis volebat nubere,
Thorique capere conjugem,
Non copiam pecuniæ,
Dotiſve magnitudinem,
Ambibat, aut plucredinem,
Sed caſtitatem fœminæ,
Quam fors amare cœperat,
Morumque amori congruam
Spectabat elegantiam,
Vitæque honeſtitudinem
Quod ſi bonis ſolummodo
Famaque honeſta prædītis
Iſthæc foret parentibus

Profunda hic verba promit.

Prognata, nil de cæteris
Bonis petebat amplius,
Non æra, non pecunias,
Non arva, dotes, prædia,

Vel poſtulabant talia.

Annis at his præſentibus,
Cum candor ille ſimplicis
Extinctus alget ſeculi,
Si conjugalem quiſpiam
Cupit ſubire lectulum,
Vim maximam pecuniæ,
Grandemque dotis copiam
Plerunque ſolvi poſtulat,
Illudque primum quæritat,
Diveſne ſit, vel indiga,
Quam concupiſcit, fœmina.
Si dives, illico accipit,
Suumque dicit corculum,
Suamque dicit cervulam:
Si pauper, illam reſpuit,
Suamque dicit nauſeam.
Fœdamque dicit ſimiam.
Non is ſenectam debilem,
Lippoſque non ocellulos,
Non ille rugas podicis,
Scabiemque curat corporis,
Non ille mucum narium,
Sordeſve ſpectat crurium,

Sed

Sed totus à pecuniæ
Dependet amens copia.
Aurum ſenectam dimovet,
Aurumque lippas corrigit,
Aurumque rugas explicat,
Aurumque fœda perpolit,

NOTÆ.

MArtia, Catonis filia, cum rogaretur, cur poſt amiſſum maritum denuo non nuberet; reſpondit, *ſe non virum invenire, qui magis eam vellet, quam ſua.* Quo dicto oſtendere voluit, divitias magis in uxoribus ducendis eligi ſolere, quam pudicitiam & morum honeſtatem: ac multos non oculis, ſed digitis uxores ducere. At quanta exinde ſæpenumero eveniant incommoda, quid attinet commemorare, cum res hoc ipſa cottidie comprobet? Ita nunc omnes iſtos Euripidis ex Bellerophonte Senarios in ore ferunt, quos mutato genere ad fœminas transferre liceat:

Sine me vocari peſſimam, ut dives vocer.
Nemo an bona? ſed an dives? omnes quæritant.
Non quare & unde? quid habeam, tantum rogant.
Vbique tanti quæque quantum habuit fuit,
Quid habere nobis turpe ſit quæris, Nihil.

An

An dives, quærimus omnes, nemo an bona.
Aut dives opto vivere, aut pauper mori.

In eundem plane etiam sensum Phocylides:

Ἵππους δ' εὐγενέας δίζεσθαι μὴ κτῆνον,
Ταύρους δ' ὑψιλένους, ἀπὸ σκυλάκων παραλείους.
Γῆμαι δ' οὐκ ἀγαθὴν ἐθέλομεν ἀφροέοντες.
Οὐδὲ γυνὴ κακὸν ἄνδρ' ἀπαναίνεται ἄφνεον ὄντα.

Hoc est:

Equos autem nobiles quærimus habere in domo,
Tauros que altæ cervicis & catulos venatorios.
Ducere autem in uxorem malam fœminam contendimus insipientes,
Neque mulier malum virum renuit, si dives sit.

Themistocles Atheniensis multo hac in parte erat sapientior. Cum enim filiam suam maxima cum dote pauperi cuidam, sed honesto tamen, juveni elocasset, reprehensus ob id ab amicis, *Malo*, inquit, *generum, qui egeat pecunia, quam pecuniam, quæ viro.*

Dignum denique notatu est istud Plauti in Aulularia:

Dummodo morata recte veniat, dotata est satis.
Hæ sunt atque aliæ multæ in dotibus magnis
Incommoditates, sumtusque intolerabiles:
Nam quæ indotata est, ea in potestate est viri.
Dotatæ mactant & malo & damno viros.

Laudant

Laudant ſapienter factum & conſilio bono,
Opulentiores pauperiorum filias
Vt indotatas ducant.

Lepidum Martialis ad Priſcam epigramma addo:

Vxorem quare locupletem ducere nolim,
Quæritis? uxori nubere nolo meæ.
Inferior matrona ſuo ſit, Priſca, marito:
Non aliter fiunt fœmina virque pares.

ODA XXII.

In Grobianos inciviles & agreſtes.

NVCLEVS.

Qui proficit in literis, & deficit in moribus, plus dificit, quam proficit.

ECce ut micans diademate
Mollique pulvinario
Sus inſidens ſuperbiat!
Ut faſtuoſos ad latus
Ocellulos intorqueat.
Roſtrumque turgens ſtercore
Diducat & diſtorqueat,

Tum

Hic ſuem corolla cingit.

Tum caudulam contortiles
In circulos recolligat!
Hæc ſcilicet civilitas
Illa eſt, & illa urbanitas,

Qua Grobiani plurimi,
Et inficeti ſtipites,
Ceu ſus, niteſcunt ſordibus,
Laudemque cenſent maximam,
Vitam ſuillam degere,
Merdiſque ſe pervolvere,
Ructuſque fauce maximos
Tanto ſono protrudere,
Ut, ore clauſo, pervio
Dentes labaſcant impetu;
Mox ventris illis inſuper
Tantos fragores addere,
Ut tecta bombis contremant.
Quod ſi paratum forſitan
Vocantur ad convivium,
Cultro in patellam præpete
Præ cæteris mox involant,
Lautaſque portiunculas
Dextra rapace ſubtrahunt.
Si quid cohæret dentibus,
Late recluſo gutture,
Cultro revellunt ſordido,
Spurciſque figunt orbibus.
Quid multa? nulla negligunt

Obscœnitatis crimina,
Et fœde olentem debitis
Cingunt suem corollulis.

NOTÆ.

CIvilitati morum diligenter studendum esse, omnes monent Ethici, virique alii eruditi. Certe, veteri adagio teste, *qui proficit in literis & deficit in moribus, plus deficit quam proficit. Vide Poema lepidum Poetæ non illepidioris, cui titulus est* GROBIANUS, *jocis salibusque undique refertum. Nunc relictis sexcentis aliis, aliquot solummodo Nasonis ex lib. 1. de arte amandi disticha, huc facientia, annectere libet.*

Munditiæ placeant, fuscentur corpora campo:
Sit bene conveniens & sine labe toga.
Linguaque nec rigeat, careant rubigine dentes:
Ne vagus in laxa pes tibi pelle natet.
Quid si præcipiam, ne fuscet inertia dentes,
Oraque suscepta mane laventur aqua.
Nec male deformet rigidos tonsura capillos:
Sit coma, sit docta barba resecta manu.
Et nihil emineant, & sint sine sordibus ungues:
Inque cava nullus stet tibi nare pilus.
Nec male odorati sit tristis anhelitus oris,
Nec lædat nares, virque paterque gregis.

Sint modici risus, parvaque utrinque lacuna,
Et summos dentes ima labella tegant.
Nec sita perpetuo contendant ilia risu,
Sed leve nescio quid fœmineumque sonet.
Est & in incessu pars non temnenda decoris:
Allicit ingnotos illa fugatque viros.
Carpe cibos digitis: est certus gestus edendi,
Ora nec immunda tota perunge manu.
Ne coram mistas cervæ sumsisse medullas,
Nec coram dentes perfricuisse probem.
Certa tibi à nobis dabitur mensura bibendi:
Officium præstent mensque pedesque suum.
Jurgia præcipue vino stimulata caveto,
Et nimium faciles ad ferabella manus.
Occidit Euricion stulte data vina bibendo,
Aptior est dulci mensa merumque joco.
Vide quæ ibi multo plura sequuntur.

ODA XXIII.

In eos, qui magnificis titulis excogitandis sunt ingeniosi.

NVCLEVS.

Virtus, non titulus, clarum reddit.

VBique jam nunc gentium
Vagatur exul veritas,

Odium-

Levia hic verbula expolit

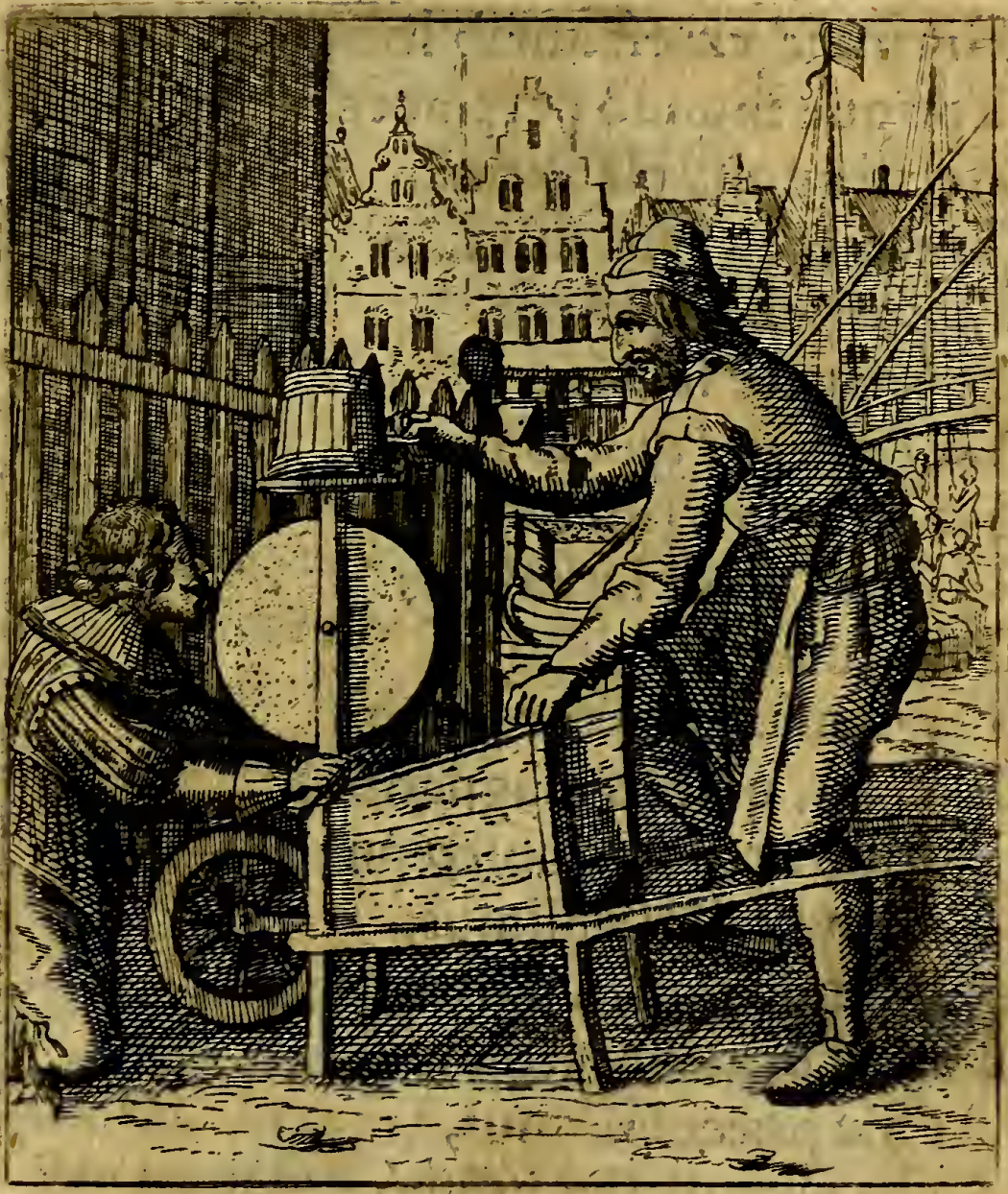

Odiumque ſentit maximum,
Qui veritatem diligit:
Mellita ſed qui verbula,
Fallace promit pectore,

Fellita cum ſint ſpicula,
Et tela transfixoria,
Hic nunc vir eſt amabilis,
Totique mundo perplacet.
Ars iſta nunc eſt optima,
Torquere verba ſubdole,
Polire belle, flectere
Et levigare ſuaviter,
Ut dulciora dulcibus
Poſſint videri mellibus,
Quibus velut lethalibus
Effaſcinamur peſtibus.
Quid maximos recenſeam
Titulos, quibus magnatibus
Faſtum creantes obſtrepunt.
Hic audit illuſtriſſimus,
Cum non tamen plus luceat,
Fornace quam carbunculus.
At ille præcelſiſſimus,
Cum vix miſellus infimo
Emerſerit de ſtercore.
Hunc mentiuntur providum,
Qui neſcit, hordeacea
Quanti placenta veneat.

Hic audit humaniſſimus,
Cum ſit Nerone ſævior:
At ille ſpectatiſſimus,
Cum talpula ſit cæcior.
Hunc dictitant ampliſſimum,
Cum pectore anguſtiſſimus,
Reique ſit preſſiſſimus
Auguſtia domeſticæ.
Si vota fas eſt promere
Tantum mihi ſuperſtitis
Vitæ relinqui poſtulem,
Mihi ut liceret cernere,
Fucata quorſum hæc denique
Ventura ſit fallacia!

NOTÆ.

EX horum numero ſunt, quos Alanus de complanctu naturæ *palatinos canes*. *adulationis artifices*, *fabros laudis*, *figulos falſitatis* nominat.

Hi, inquit, *ſunt*, *qui magniloqua commendationis tuba in divitum auribus citharizant*, *qui mèdicæ adulationis favos foras eructant*, *qui*, *ut emungant munera*, *caput divitis oleo adulationis inungunt*, *prælatorum auribus puluinaria laudum ſubiciunt*, *qui ab eorum pallis aut fictitium pulverem excu-*

tiunt, aut vestem fictitie deplumant implumem.

Sic Juvenalis Satyr. 3.

Quid quod adulandi gens prudentissima laudet
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum invalidi collum cervicibus æquat
Herculis, Antæum procul à tellure tenentis.
Miratur vocem angustam, qua deterius nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito.

At Petrarchæ illud dialog. 49. notandum; *Virtus uno seu potius nullo titulo contenta, ipsa sibi est titulus.* Et paulo post: *Sapientia titulis non eget: per se ipsa clara est.*

ODA XXIV.

In Bibones, helluones & pergræcatores.

NVCLEVS.

Temulentia fons scelerum.

NUnc ad bibones devenit
Orationis series,
Qui per tabernas urbium
Currunt, & œnopolia,
Exhauriuntque pocula,
Perduntque patrimonia,

Cum

Hic humorem amat & internum & externum.

Cum forte nummus obvenit,
Velociores cervulis
Mox ad popinas advolant,

Et hunc bibendo digerunt.
Quod si rei penuria
Forsan gravari cœperint,
Ad fœda valde crimina
Scelerumque lernam turpium
Prono feruntur impetu:
Latrocinantur, turgida
Cultris secant marsupia,
Manusque furtis mancipant,
Vel ostiatim postea
Stipem vagantes quæritant,
Morbisque se miserrime
Fingunt gravatos maximis.
Pars crura nequam plurimis
Ligata volvit fasciis,
Claudosque mentitur pedes,
Quos, si ferat necessitas,
Vix ceruulus celerrimis
Æquare possit cursibus.
Pars his adhuc sceleſtior
Falsas subornat literas,
Mendicitatis quas vocant,
His mentiuntur éditas
Ab igne clades maximas,

Ædesque flammis subrutas,
Humore cum diffluxerint
Liquore sive Bacchico,
Quid non malorum subdole
Excogitant fallacia?

NOTÆ.

DE bibacitate & ebrietate Augustinus vere: *Ebrietas est flagitiorum omnium mater, culparumque materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, subversio sensus, tempestas linguæ, procella corporis, naufragium castitatis, amissio temporis, insania voluntaria, ignominiosus languor, turpitudo morum, dedecus vitæ honestatis infamia, animæ corruptela.* Idem alibi: *Ebrietas est blandus dæmon, dulce venenum, suave peccatum, quam qui habet, se ipsum non habet, quam qui facit, peccatum non facit, sed totus est peccatum.* Petrus Ravennas: *Ebrietas mater litium, furoris generatrix, petulantiæ magistra, hanc qui habet, homo non est, hanc qui habet, non peccatum facit, sed est ipse peccatum. Hæc enim est rabies voluntaria, invitatus hostis, illecebra honestatis, & pudoris injuria.*

Et quis omnia bibacitatis incommoda enarret? quæ non tantum terrenis, sed & cœlicis spoliat bonis. Diogenes, videns hominis, vino deditissimi, æ-

des

des venales esse, ex januæ inscriptione: *Minime dubitabam*, inquit, *quod vini crapula excussa facile domum evomeres*. Plato, ut ab ebrietate discipulos suos deterreret, eos admonebat, ut se ebrios in speculo contemplarentur. Sic enim fore, ut, dum faciem suam furibundam & phrenetico similem intuerentur, in posterum ab isto vitio eo diligentius abstinerent. At nunc adeo invaluit temulentia & bibendi consuetudo, ut pugna quædam vehemens inter æmulos compotores inita videatur. Meminisse autem illos decebat Aristippi, qui jactanti cuidam, quod multum bibere posset, nec inebriaretur: *Quid*, inquit, *magni narras, cum idem mulus quoque præstare possit.* Vel Demosthenis, qui, cum Philocrates & Æschines, Athenienſium legati ad Philippum Macedoniæ regem domum reversi, regem eo nomine laudarent, quod strenue bibisset, *Hanc*, inquit, *virtutem cum spongia habet communem.*

ODA

ODA XXV.

In πολυπραγμοσύνην & supervacaneas quorundam curas.

NUCLEUS.

Spartam orna propriam.

NEgotiis qui plurimis
Se miscet, atque suscipit
Majora, quam quæ propriis
Sufferre possit viribus,
Et qui supervacaneis
Distringitur laboribus
Aliena curans munia,
Næ stultus ille maximus,
Sensusque prorsus impotens
Dignusque qui nequissimo
Accenseatur ordini.
Hi, quantum opum Venetiis
Fretum per Adriaticum
Ex Insulis accesserit,
Norunt ad unguem; Pontifex

Quas

Hic grandia sentit & loquitur.

Quas nuper indulgentias,
Portam recludens auream
Divíserit plebeculæ:
Quot Imperator copias.

Condu-

Conduxerit ſtipendio;
Vel quorſum eaſdem miſerit.
Quot interemtos prælio
Hoſtes cruento fuderit.
Quid actitet rex Galliæ,
Quid moliatur Sueciæ,
Hiſpaniæ, Poloniæ,
Quid Danus, aut quid Moſcicus,
Quid imperator Turcicus
Byzantii decreverit.
Quid ſanxerint ſeptemviri
In nuperis conventibus,
Quot civitates liberæ
Pecunias collegerint,
Vel quorſum eas impenderint,
Scrutantur intenſiſſime,
Laborioſe quæritant;
Quibus foret conſultius
Multo, magiſque commodum,
Si providerent propriis
Domi ſuæ negotiis.

NOTÆ.

COngruo admodum vocabulo eos, qui, neglectis propriis, alienis iiſque captum & conditionem

tionem suam excedentibus curis se distorquent ac distringunt, ἀλλοτριοεπισκοπεῖν Græci dicunt, quod inspectionem super aliena negotia tibi sumant. De quibus in Sticho Plautus:

Sed curiosi sunt hic quam plures mali,
Alienas res qui curant studio maximo,
Quibus ipsis nulla est res, quam procurent, sua.

Verum abeant isti πολυπράγμονες, & nasituli. Spartamque suam propriam, quam nacti sunt, exornare discant. Scilicet in suis ipsorum domibus videbunt omnia

In pejus ruere & retro sublapsa referri.

Habebunt igitur abunde, quod in se ipsis emendent, corrigant, sanent. Novi virum apprime eruditum, cujus Symbolon est: TECUM HABITA. Fortassis ad imitationem Poetæ:

Tecum habita & noris quam sit tibi curta supellex.

Quid, quæso, accommodatius in hunc sensum poterat dici? Suo scilicet quemque se metiri modulo ac pede par est. Sed propero & vela portum versus tendo.

ODA

ODA XXVI.

In subdolos & fallaces mercatores.

NVCLEVS.

Laudat venales, qui vult extrudere, merces.

QUi fraude non vaferrima
Mirisque strategematis
Nostro antecellunt seculo,
Velut pice hærent musculi,
Et vix queunt emergere.
Qui mella miscent fellibus,
Gratum veneno pharmacum,
Murina piperi stercora,
Formamque possunt omnibus
Speciosiorem affingere,
Ceu venditores plurimi
Novere nundinarii,
Qui, cum superne splendida
Et pulcra mercimonia
Sub fraude collocaverint,
Subtus recondunt pessima,

Decipulam hic lardo perungit.

Ocellulis non obvia
Ementium, atque vacceo
Vix æſtimanda ſtercore,
In orbe ſunt potiſſimi,

Primas-

Primaſque ſedes occupant.
Si quid vetuſtate obſitum,
Antiquitate marcidum
Conſpexerint nequiſſimi,
Coloribus mox oblitum
Recentibus conſarciunt,
Noviſque miſcent mercibus,
Modoſque fingunt plurimos,
Quibus ſceleſti ementium
Exhauriant crumenulas.
At quantulum iſte venditor
A fure cenſes differat?
Certe videtur admodum
Diſcrimen eſſe parvulum.
Ab hoc cavere quis ſibi
Poteſt, ab illo vix poteſt.

NOTÆ.

VIde quæ de mercatorum ac inſtitorum moribus ſupra ad odam 16. adnotavimus, quæ & huc quam commodiſſime quadrant. *Eſt quidem mercatura*, ſecundum Ariſtotelem lib. 1. Polit. *per ſe non vitioſa, licet habeat turpitudinem. Ideoque licita eſt, ſi ſit ad finem honeſtum vel neceſſarium, id eſt, ſi negotiator lucretur moderate, ſcilicet vel ad ſuæ*

familiæ sustentationem, vel pauperum, vel communitatis. At ubi saltem turpis lucri gratia exercetur, ad decipiendos homines, execranda est omnibusque diris devovenda.

Apud Thebanos lex fuit, quæ vetuit τὸ δέκα ἐτῶν μὴ ἀπεχημένον τῆς ἀγορᾶς, μὴ μετέχειν ἀρχῆς; id est, *eum qui decem annis acommerciis non abstinuisset, removeri à gubernatione.* Causa non est una. *Primum*, quia consuetudine & inclinatione sunt avari, idcoque facile publicam rem in suam vertunt utilitatem. *Secundo*, quia parum magnanimi aut splendidi, atque ut Aristotelis verba usurpem, ἀγενὴς ὁ τοιοῦτος βίος καὶ πρὸς ἀρετὴν ἐναντίος, id est, *Parum generosa est hæc ratio vitæ, & virtuti adversa. Tertio*, qui fallaces sunt & dolosi ut plurimum. *Quarto* denique quia in publica persona auctoritatem diminuit, &, ut Livius ait, *quæstus omnis indecorus Patribus est visus.*

Si mercatorum naturam atque mores penitius excutiamus, passim peculiare illis esse animadvertemus mentiri, pejerare, fallere: nulla illis lucrandi ratio turpis: ita omnis eorum vita, omne studium ad quæstus, ad lucra, ad usuras adornata est, ut dies noctesque id unice operam dent, quomodo multos pecuniarum cumulos coacervare, perque fas nefasque corradere possint. Etenim, si Augustino credimus, *nulli sine fraude ditescunt: lucrum habere nemo poterit, nisi fraudem fecerit.* Id-o mercator.

plenus

——— *plenius æquo*
Laudat venales, quas vult extrudere, merces.

Et, consentiente alio,

Perjurata suo postponit numina lucro
Mercator, Stygiis non nisi dignus aquis.

Emit hic, vendit ille, portat hic: ille aspirat: hic creditor, ille debitor: hic solvit, ille recipit: alter rationes scribit: omnes autem pejerant, fraudant, fallunt, nec animæ, nec corporis, nec fortunæ periculum verentur, modo lucrum sperent: non cognationes, non affinitates, non consanguinitates respiciunt, sed, secundum Poëtam

——— *amicitias utilitate colunt.*

Nullis laboribus parcunt, nullis molestiis absterrentur, sed veluti extra mentis usum constituti omnes orbis angulos cum summo vitæ & fortunæ periculo perreptant ac pervagantur. Imo, quod Horatius ait,

Impiger extremos currit mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa per ignes.

Quis vero fraudes omnes percenseat, quibus mercatores utuntur in lana, lino, serico, panno, gemmis, aromatibus, cera, oleo, vino, frumento, equis, aliisque animalibus, denique in omnium mercium genere? Quis monopolia enumeret, quibus non tantum totas civitates, sed & regna exhauriunt? Quis satis vituperet fugas istorum, qui non raro ingenti ære alieno consarcinato, constituto alibi domicilio,

inde vero prostituta fide, verso solo, profugi, & sero aut nunquam redeuntes, creditores fraudant, & ad desperationem ac laqueum adigunt. Ipsi sunt qui chirographis & obligationibus implicant & explicant cives, debitorumq; adeo profundas figunt radices, ut evelli deinde nequeant, sed veluti in gyrum pullulantes, & ex debitis debita germinantes urbes earumque incolas suffocant & evertunt, omnemq; substantiam inexplebilibus quasi faucib. glutiunt atque devorant. Vt paucis dicam; omne eorum institutum non nisi mendacia, fuci, sermonum nebulæ, fraudes, furta, expilationes, insidiæ, & impostura manifestæ.

Hinc Græci mercatores nequaquam intra urbes recipiebant, sed ut cives à periculi suspicione essent immunes, à pomœriis non longe forum venalium statuebant. Pleræque aliæ gentes mercatores ad se accedere prohibuerunt, quod mores depravarent. Ideoque Plato eos vituperat, quod optimos inquinent mores, & in bene constituta Republ. lege cavendum censet, ne externarum gentium deliciæ in urbem comportentur, ac ne quis è civibus, minor quadraginta annis, peregre proficiscatur, mercaturæ exercendæ gatia, exteri autem ad suos remittantur, eo quod istiusmodi hominum contagiis civium mores facile in pejus possint mutari, vel etiam omnino depravari. Notatu dignum est monitum Augustini, quod Mercatori suggerit: ubi istud addidero, ad ulteriora transibo. *Ecce*, inquit *Diabolus*

bolus proposuit lucrum, & mutuavit ad fraudem: lucrum habere non poteris, nisi fraudem feceris: sed lucrum esca est, fraus laqueus: sic attende escam, ut videas & laqueum, quia lucrum habere non poteris, nisi fraudem feceris: fraudem autem si feceris, capieris.

ODA. XXVII.

In desperatæ malitiæ adolescentes.

NVCLEVS.

AEthiopem lavat, qui desperatæ nequitiæ puerum emendandum suscipit.

VMbra caballus virgulæ
Potest domari nobilis,
Ignobilis calcaribus
Petitus atque grandibus
Vix concitatur fustibus:
Sic & puellus nobili
Bonaque præstans indole
Verbis locum monentibus
Relinquit: atqui degener
Nec verbulo, nec verbere

Aquam hic in puteum infundit.

Poteſt acerbo corrigi,
Omniſque diligentia
Et omnis emendatio
Conſumitur fruſtranee,

Oleum

Oleum ac opella perditur,
Fontique lympha infunditur.
Nullis poteſt hortatibus,
Nulliſque ſuaſionibus
A pravitatis inſitæ
Oeſtro ſceleſtus reprimi.
Qualis puer, talis ſenex
Ut ova ſunt, ſic ſunt aves.
Quam ſcilicet ſemel viam
Calcaverit nequiſſimus,
Vix hanc deinceps deſeret,
Nec vel minis, vel ictibus,
Blandiſue ſponſionibus,
Poſthac ab hujus ſemitæ
Poterit revelli greſſibus;
Donec cruento carnifex
Affligat iſtum præmio,
Longamque faxit literam,
Vel curtiorem palmula
Reddat, rota vel enecet,
Nam qui parentum deſpicit,
Et Pædagogi munia,
Non is (mihi crede) alterum
Vitæ meretur exitum.

NOTÆ.

AD hanc odam vide quæ paulo prius ad 18. adnotavi. Hic unum atque alterum saltem Poëtæ monitum addam, de cultu & observantia parentum, quam illis liberi debent.

Euripides in Herc.

Nihil est tam honorificum liberis,
Quam bono & honesto genitore esse natos,
Et debitum honorem parentibus offerre.
Nihil est genitrici sua prole suavius
Amate matrem, ô liberi! Non enim est amor
Vllus hujusmodi, & qui suavius ametur.

Plautus in Trinummis:

Feceris par tuis cæteris factis, patrem
Tuum si percoles per pietatem.

Comicus Græcus:

Βέλτιστε γονεῖς πρὸ παντὸς ἐν τιμαῖς ἔχειν.
Tibi sunt parentes primo honorandi loco.
Ἔλπιζε, τιμῶν τοὺς γονεῖς, πράξειν καλῶς.
Colens parentes læta speres omnia.

Euripides:

Quisquis in vita sua parentes colit,
Hic & vivus & defunctus diis charus est.

Timocles:

Quicunque patrem timet ac reveretur,

Hic in

Hic in bonum civem evadet procul dubio,
Et hostibus incommodare poterit.

Orpheus:
Jupiter inspicit illos, qui colunt jura parentum,
Et qui negligunt præ animi impudentia.
Ac illis quidem benignus & mitis bona largitur;
His vero infensus indignatur per furias.
Sunt enim vehementes in terra parentum furiæ.

ODA XXIIX.

In eos, qui majora viribus suis suscipiunt, & qui neglectis preciosis vilia quærunt.

NVCLEVS.

Plumbum auro præfert, qui terrena cœlicis.

QUi talibus se prægravat
Negotiorum molibus,
Quibus sit impar viribus:
Vel qui relictis cœlicis
Terrena quærit commoda,
Opesque temporaneas,
Vanas caducas, fluxiles,
Bis ille stultus invium

Frangit

Hic per ſaccum nuces frangit.

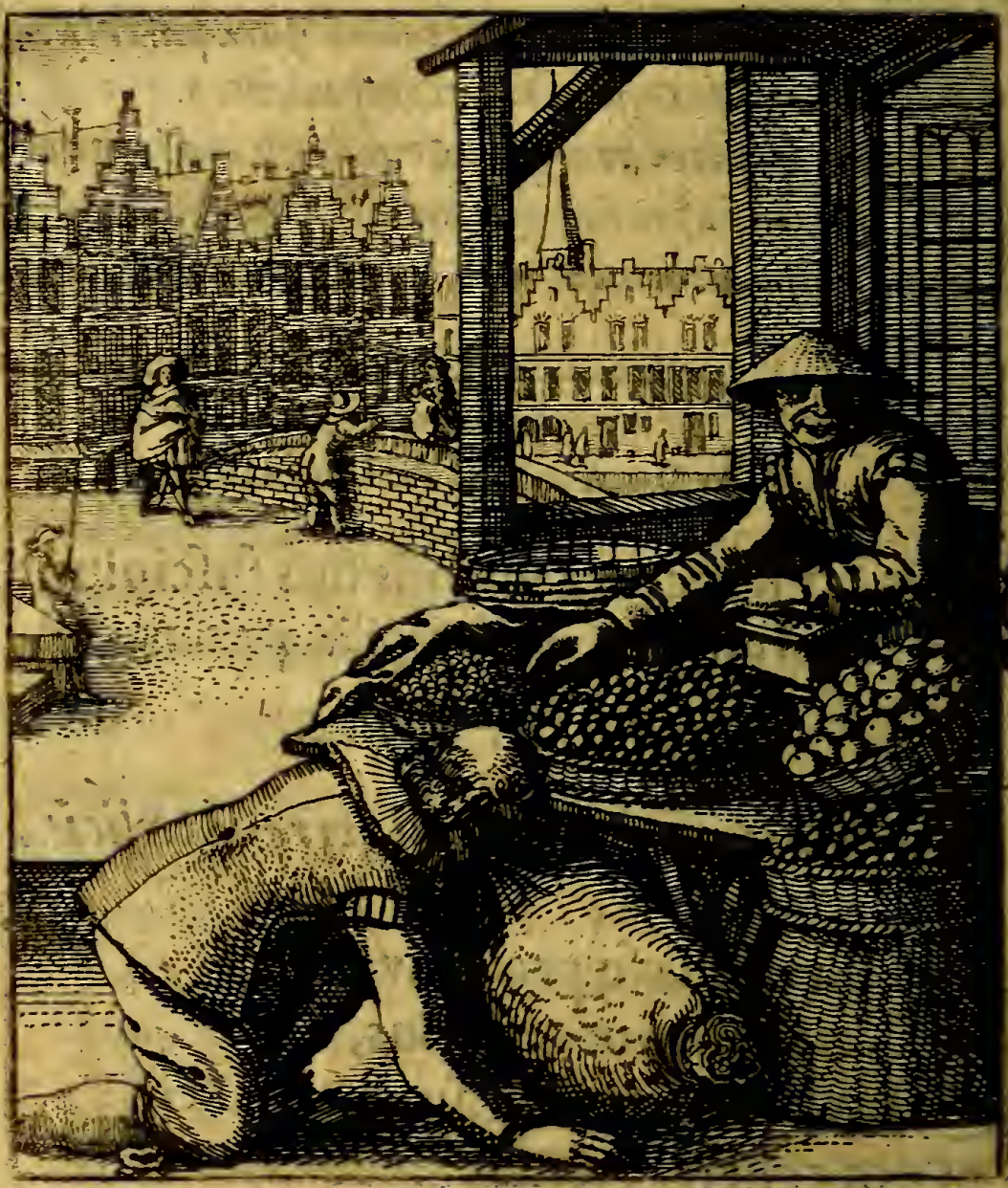

Frangit nuces per ſacculum,
Nec delitentem intrinſecus
Attingit ore nucleum.
Æterna vita nucleus,

Terrena-

Terrena vita est sacculus.
Hunc sacculum convellimus,
Mordemus ore, volvimus,
Noctes diesque mandimus,
Sed nucleum non tangimus.
Sectamur umbram luminis
Sed lumen ipsum spernimus.
Os dentibus corrodimus:
Carnis medullam temnimus,
Quis non furorem pessimum
Miretur atque insaniam?

Sed & sacratæ virgines
Vel omnium potissimum
Hunc pertinent ad ordinem,
Quæ castitatem voverant
Deo perennem maximo,
Sed omnibus sunt interim
Scortationis obvii
Libidinisque motibus,
Fortassis iras hostico
In me fovebunt pectore,
Quod tam pudenda virgines
In sede collocaverim.
Atrideo. Nam sæpius

Dignum

Dignum est patella operculum.

NOTÆ.

SI alicui optionem dares inter aurum & plumbum, jubereſque, utrum ex illis vellet, ſumeret; ille autem ſpreto neglectoque auro acciperet plumbum, nonne illum ſtultiſſimum eſſe diceres? Vtique. O inſana ergo & delira mundi ſtudia, qui neglectis bonis cœleſtibus, præ quibus aurum ſordere videri poſſit, terrenis, quæ nil niſi ſtercora, & ſi qua illis viliora, ſunt, inhiat. Recte Audoenus:

Defleret mores, ſi viveret, Heraclitus,
Noſtraq; rideret tempora Democritus.
Quanquam ad ridendum curas & inania mund
Splenis Democritus non ſatis unus habet.
Ad caſus hominum lacrymarum more rigandos
Heraclite, oculi non ſatis ambo tui.

Alludit huc floſculus 98. Hortuli mei Anthologicomelici, quem lubet addere:

Vix bona perdurant oculi terreſtria nictum,
Collata æternis, quæ ſine fine, bonis.
Illa indefeſſis conatibus atq; labore
Quærimus Herculeo: Cœlica reſpuimus.
O mores reprobos! O inertia pectora! gemmis
Quæ ſibi neglectis ſtercora fœda legunt.

Si animam, inquit Chryſoſtomus de recuper lapſ. *negligamus, nec corpus ſalvare poterimus*

Ani

Animam igitur omnium curet primam, qui corpus ſalvari cupit.

ODA XXIX.

In eos, qui prudentiores ſibi ipſo Deo videntur.

NUCLEUS.

Ovum præ gallina vult ſapere.

SEd nec Deum ter optimum
Ter maximumque peſſimus
Homuncionem præterit
Furor, nec abſque ſcommatis
Sinit hunc abire liberum,
Sed vel cavillis obruit,
Vel impetitum morſibus
Convitiatur, corrigit,
Taxat, refutat, increpat.
Hic imbrium vult copiam,
Hic ſiccitatem poſtulat.
Huic ſolis æſtus carpitur,
At frigus illi diſplicet:
Auſtri ille flatus expetit,

Notum

Hic in cælo os ſuum ponit.

Nothum ſed ille ſuſpicit,
Et nemo non prudentior
Ipſo videri vult Deo.
Quod ſi veniret cœlitus

Ad nos

At nos Deus justissimus,
Hæc cogeretur singula
Nobis magistris discere,
Scholasque nostras visere.
Sed proh nefandam insaniam,
Nefanda proh placula!
Audere nequam pessimum,
Qui nescit haram verrere,
Vel cochleare effingere,
Deum docere maximum,
Qui nil nisi est prudentia,
Cujus potestas emicat
Per vasta mundi climata;
Quique omnium scit optime,
Quæ tempori cuilibet
Par aeris sit qualitas,
Et pro sua sapientia
Recte gubernat omnia.

NOTÆ.

AXioma à Christo ipso prolatum est Mat. 10. *Non est discipulus supra magistrum, nec servus super dominum suum.* De jure docet Salvator. De facto autem quid fiat, præsens docet oda.

Quis non quotidianas, imo momentaneas plurimorum hominum audit querelas? cujus aures non feriunt? Huic Sol nimio ſuo calore eſt moleſtus, illi frigus dolet. Hic imbrem, qui arva prædiaq; ſua frumẽtis obſita irriget, expoſcit: ille iter aliquod aggrediens imbrem modis omnibus averſatur, ſiccitatemque poſtulat. Hæc vitibus tempeſtas, illa hordeo, iſta tritico, hæc gramini non ſatis conveniens reprehenditur. Quid multa? *Quot homines, tot ſententiæ.* Sed quid de illis dicam, qui imperſcrutabiles divinæ ſapientiæ abyſſos inſulſis ſuis mentibus rimantes, non verentur injuſtitiæ atque iniquitatis Deum arguere? Modo hanc, modo illam ejus actionem cavillantes. cur protoplaſtos homines labi permiſerit, cur pauci admodum æternæ vitæ fiant participes, cur contra maxima impiorum multitudo in cruciatus infernales, perpetuo verme diſcrucianda, præcipitetur, cur non ſtatim omnium precibus ſatisfaciat, cur cæco huic viſum, ſurdo iſti auditum. dementi mentem, pauperi divitias, deformi pulcritudinem, ægro ſanitatem non reſtituat. Hæc & ſimilia curioſi naſuti que iſti homunciones mirantur: non ſolum autem mirantur, verum etiam reprehendunt. Sed ô vecordes! ô inſanos! Qui freta, qui terras, qui regit aſtra, Deus, cur non pro lubitu ſuo creaturas ſuas moderetur? quis tempeſtatem ab ipſo effectam, quis pluvias ab illo immiſſas, quis ſolis ſplendorem, quis tonitrua culpet, cum ipſe ſolus omnium optime noverit,

noverit, quando his omnibus sit opus?

Qui suo bono sapit; cum Boet. Deum sapientissimum sic potius affetur:

O stelliferi conditor orbis,
Qui perpetuo nixus solio
Rapido coelum turbine versas,
Legemque pati sidera cogis, &c.
Tu frondiferae frigore brumae
Stringis lucem breviore mora.
Tu cum fervida venerit aestas,
Agiles noctis dividis horas.
Tua vis varium temperat annum,
Ut quas Boreae spiritus auferit,
Revehat mitis Zephyrus, frondes &c.
Nihil antiqua lege solutum
Linquis propriae stationis opus
Omnia certo fine gubernas.

Hæc verba posteriora, pii hominis animum; priora illa nebulonis indicant.

ODA XXX.

In eos, qui occasionem peccatis suppeditant.

NUCLEUS.

Vitanda non solum mala, sed & malorum occasio.

NOn est malum solummodo,
Paulo monente Apostolo,
Nisu cavendum sedulo,
Sed & malorum occasio.
Qui non videri publicus
Vis cœnopola postibus
Hederam revelle pendulam,
Notumque fiet omnibus,
Nullum tuis in ædibus
Venale vinum porrigi.
Qui fur videri non cupis
Facto, nec esto gestibus,
Vagosque non ocellulos
Ad furta circumfer tuos.

Hederam hic ſuſpendit.

Vin' haud volere adultera?
Adulteræ ſubterfuge
Geſtus, & haud libidini
Occaſionem ſuggere.

Tales enim quamplurimæ
In orbe dantur fœminæ,
Quarum licet fœdas nates
Senilis aret rugula,
Tamen priorum futiles
Meminere quando criminum,
Novo resultant gaudio,
Et blanda delectatio
Titillat in præcordiis,
Et ad patranda talia
Juvenculas fœmellulas
Sermone blando concitant.
Peccata nobis scilicet
Possent caveri plurima,
Si præstituta criminum
Præciderctur ansula,

NOTÆ.

QVI cum hoste pugnam init, omni ex parte armatum incedere oportet. Nam si vel unica ex parte fuerit inermis, ob id mortis periculo expositus erit. Finxerunt olim Poëtæ Achillem in lacu Stygio lotum fuisse, & solas pedum illius plantas aquas illas non attigisse, unde totum ejus corpus ita forte ac validum fuisse dicebant, ut nullo modo vinci, nec

nec feriri ad mortem posset. Per plantam vero pedis vulneratus obiit: quo significare voluerunt, nullam prorsus inermem partem hosti exponendam esse. Idipsum & de bello spirituali dicendum est, quando cum diabolo, carne, ac mundo bellum gerimus. Curandum igitur valde nobis est, ne minimum quidem locum hostibus demus, quo vulnus infligere nobis possit. Quod quidem fiet, si passiones omnes moderati fuerimus. Si vero unicus affectus immoderatus, sive avaritiæ, sive ambitionis, sive gulæ, sive invidiæ, remanserit, quamvis reliquos omnes jam rationi subdiderimus, inde nobis mortem adsciscemus. Idem enim profecto de occasionibus, quod de passionibus dicendum est: nam licet cunctis occasionibus clauseris cordis ostium, si uni tantum occasioni rimulam aperueris, ea peribis. cunctas igitur occasiones vitare omni studio debes, ut salveris. Ideo Christus Matt. 5. Paralyticum, pristinæ sanitati restitutum, jubet tollere secum lectulum suum. Lectulus ille symbolum est earum rerum, circa quas peccatum, quod libet, versatur, in quibus perditi homines tam diu jacent, quamdiu illi peccato adhærent. Avarus videlicet in pecuniis, superbus in honoribus & dignitatibus, libidinosus in deliciis, conviviis, impudicisque sermonibus: ac denique quælibet occasio peccandi est, velut lectulus quidam, in quo semel ac iterum peccatores recumbunt. Hanc ergo vult Christus illum

à se amovere, qui ad animi sanitatem restitutus est. Sic Plutarch. refert, Lycurgum Spartiatarum legis latorem sanxisse, omnes vineas, quæ in regno Lacedemoniæ plantatæ fuerant, eradicari, eo quod Spartiatæ potationibus & ebrietatibus nimis vacarent. An prudenter ita sanxerit, nolo hic dijudicare; certe intentio principis hujus laude dignissima est, qui reipubl. abusum & malum videns, non solum malum ipsum emendare curavit, sed etiam occasiones malorum. Si profanus hoc princeps fecit, quid Christianis nostris hac in parte agendum, ipsi videre poterunt. Vt paucis dicam, qui sapis, juxta Poetæ illud,

Principiis obsta: sero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.

ODA XXXI.

In eos, qui in se ipsos sunt injurioſi, sibique ipsis malum creant.

NVCLEVS.

Inimicus sibi, amicus nemini.

VOlucris obscœnissima
Est, omniumque pessima,

Merda-

Volucris hæc proprium ſtercore conſpurcat nidum.

Merda ſolet quæ proprium
Contaminare nidulum,
Sic ille nequam eſt peſſimus,

Qui laudis immemor ſuæ,
Suique prorſus nominis
Oblitus, in famam irruit
Injurioſus propriam.
Nam qui ſibi haud pepercerit,
Ut iſte parcet alteri?
Sic qui parentes livido
Suggillat ore proprios,
Et qui maligne proprium
Conviciatur principem,
Suamque prodit patriam:
Et qui maritæ propriæ,
Et quæ mariti proprii
Secreta pandit crimina.
Sic qui laboris compares,
Parilique junctos munere
Probris laceſſit turpibus,
Horumque nævos publica
Pro concione prædicat:
Næ millies nequiſſimus
Ille eſt, homoque peſſimus,
Et non minore perditus
Obſcœnitate furcifer,
Quam quæ volucris proprium

Solet

Solet cacare in nidulum.

NOTÆ.

VEtus est verbum: *Proximus sum egomet mihi*, Contra qui in seipsos sunt injurioſi, quomodo in alios poterunt esse æqui? Hinc Periandri monitum: σεαυτὸν μὴ ἀμέλει. *Id est: Te ipsum ne negligas.* Et Menandri iste Senarius:

ἑαυτὸν δ' οὐδεὶς ὁμολογεῖ κακὸν εἶναι.
Seipsum nullus fatetur esse malum.

Proinde si nemo in seipsum est acerbus, nec in amicum erit. Nam hæc amoris est natura in Philosophicis: *Amicus meus alter ego.* Vnde cum Alexander Magnus socium secum amicum quendam deferens ad visitandam reginam Asiæ pergeret, & illa amicum Alexandri ipsum Alexandrum esse censens, Alexandri honores illi tribuisset, erroremque suum deprehendens erubuisset: *Bene*, inquit Alexander, *factum est: nam & hic Alexander est.* O rege dignam vocem! Ideo enim, ait Chrysostom. hom. 24. in 1. ad Cor. *autor ipse rerum Deus jam olim à principio sexcenta commentus est, quibus caritatem in proximos nobis inculcaret. Primum caput unum omnibus dedit ipsum Adam; cur enim è terra non sumus ut? ad concordiam flecteret nos. nam si nunc, quia locis dissidemus, alienos nos in vicem putamus, si generis nostri duo principia extitissent, quid esset?*

Et ob

Et ob hanc cauſſam nec mulierem ex terra fecit, ſed ex coſta viri, ut, quia ejuſdem ſubſtantiæ ſumus, in unum perducamur. Ex horum procreatione multi naſcuntur affectionis modi. Hunc, quia frater, amamus, hanc quod ſit mater, illam, quia nutrix, hunc quia filius, illum quia nepos, & illum quia pronepos, hanc quia filia, illam, quia neptis, hunc, quia frater, illum, quia ex fratre nepos, hanc quia ſoror, illam, quia ex ſorore neptis, &c. Quorum ergo ex numero iſtum eſſe cenſebis, qui non ſolum in amicos, ſocios, conjuges, liberos, verum & in ſe ipſos injurioſi eſſe non verentur?

Iſti autem profecto in extremo nequitiæ gradu conſtituti ſunt, qui, ſi quos in parentibus ſuis defectus viderint, tanta ſunt impudentia præditi, ut non vereantur, publice illos apud alios traducere, modiſque omnibus adlaborent, quo publicæ illos famæ atque infamiæ exponant. Quod ubi effecerint, mirum quam tripudiant, quam lætantur, quam, re quaſi bene geſta, geſtiunt! Sed quid aliud quæſo agunt, quam quod ſeipſos omnium ludibrio atque fabulæ exponunt? Imo duplex inde ad iſtos recidit incommodum. Dum enim parentes taxant, ſe ipſos etiam taxant, cum pater & filius una eademque cenſeantur perſona. Injuriis igitur in patrem, in ſe ipſum ſimul injurius eſt. Accedit huc, quod ratio dictitat, illos ſceleſtiſſimos eſſe, qui parentum ſeſe proditores exhibent. Hinc altera & turpior multo infamia

in ipſos

in ipsos redundat. Vt paucis dicam, patricidæ sunt isti nebulones. Etenim, crede mihi, si tantum possent factis, quantum audent verbis, vita profecto parentum præsentissimo periculo esset exposita. Sed pergo ad Odam sequentem.

ODA XXXII.

In Confessiones quorundam sceleratorum hominum.

NVCLEVS.

Qualis confessio, talis absolutio,

NEquam reductos hactenus
In ordinen recensui,
Suamque sedem singulis
Pro dignitate debitam
Ascriptitasse me puto:
At nunc eorum in publicum
Confessiones proferam,
Quibus patrata nunciant
Delicta confessario.
Si crimen, ajunt forsitan
Quoddam patravi, vel scelus,

Quod

Nequam hic confessionem facit.

Quod vix tamen putaverim,
Culpam remittas, obsecro,
Et absolutum crimine
Reddas piorum cœtui.

O con-

O confitentem peſſimum,
Hominemque perverſiſſimum!
An vero adhuc tecum ambigis,
Num fœda perpetraveris,
Sceleſte nequam, crimina?
Quem tanta lerna criminum
Contaminavit turpium,
Et ſordidatum peſſima
Contagione perdidit,
Juſtus dietim ſepties
Delinquit, at tu furcifer
Quot per diem piacula
Committis atrociſſima?
Quæ qui notare geſtiat,
Notare ſtellas audeat.
Si confiteri crimina
Vereris, heus cur talia
Auſu patrare ſæpius
Non erubeſcis perfido?
Cavere fumum qui cupis,
Flammam cave vel ſupprime:
Eſt flamma fumo proxima.

NOTÆ:

NOTÆ.

DE usu & necessitate confessionum elegans est Epigramma Jacobi Billii in Anthol. sacra, quod adscribere libet:

Cum quædam immodicum fundit pars ægra cruorem
Vt medeare malo, vena secanda tibi est.
Sic tibi cum celerem minitantur crimina mortem,
Numinis inque tuum jam cadit ira caput.
Te ferias, tuaque in te ipsum desaviat ira:
Sic etenim magni concidet ira Dei.
Nam sese excusat, quicunque accusat: inultum
Et sinit hunc, qui se non sinit, esse Deum.

Ovid. Metamorph. lib. 10. fab. 9.

Numen confessis aliquod patet.

Isidorus lib. 1. cap. 12. *Confessio*, inquit, *sanat, confessio justificat, confessio peccatis veniam donat. Omnis spes in confessione consistit. In confessione locus misericordiæ est. Nulla tam gravis est culpa, quæ per confessionem non habeat veniam.*

Seneca lib. de motibus: *Vbi est confessio, ibi remissio.* Idem ad Luc. epist. 28. *Initium est salutis, notitia peccati. Nam qui peccare se nescit, corrigi nolvult. Ideo, quantum potes, te ipsum coargue, inquit in te, accusatoris primum partibus fungere, deinde judicis, novissime deprecatoris.*

Origenes

Origenes: *Sicut ii, qui habent intus inclusam ejicam indigestam, aut humoris vel phlegmatis stomacho graviter & molestè imminentia, si vomuerint, relevantur: ita etiam hi, qui peccaverunt, siquidem occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus urgentur, & propemodum suffocantur à phlegmate, vel humore peccati: si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat semetipsum & confitetur, simul evomit & delictum, atque omnem morbi digerit causam,* In Psalm. 37. hom. 2.

ODA XXXIII.

In perditos & desperabundos homines.

NUCLEUS.

Desperatio certa mors est [Ambros. super. Luc. lib. 2.]

QUi dæmoni se devovet,
In propriumque mancipat
Velut istius peculium,
Si sors siniſtra forsitan
Affligat aut ærumnula,
Nebulone quovis nequior
Ille est & arctis nexibus

Caudæ hic Diaboli insidet.

Cauda ligatus inferi
Videtur esse Cerberi,
Si paululum infortuniis
Incessitur, mox perditus

Desperat,

Desperat, & turpissimas
Ore evomit blasphemias.
Deumque multis questibus
Injuriarum postulat,
Quod immerentem talibus
Se prosequatur ictibus,
Cum tam pius sit hactenus,
Vitamque degat optimam.
Quod si preces non illico
Illius exaudit Deus,
Moramque parvam interjicit,
Spe privus omni pessimo
Longeque crudelissimo
Sese enecat suspendio,
Cultrove fauces dissecat,
Vel in fluentem desilit.
Ejusmodi sicarius
Propriique latro corporis
Indignus est, nebulonibus
Quem conferas prioribus,
Sed illigatus fœtidæ
Plutonis atri caudulæ
Pronoque præceps impetu
Ad nigra fertur tartara.

NOTÆ.

DEsperatio ultimum est vitiorum, tamque atrox ac grande, ut hominem, ea expugnatum, ipsis Diabolis similem faciat. Illa est, cui nullum remedium, nulla medela, nulla salus potest adhiberi. Est quidem nobis quamdiu lucis hujus usura fruimur, pœnitentiæ ac salutis janua nunquam occlusa, cum gratiæ & bonitatis divinæ porta omnibus serio resipiscentibus peccatoribus pateat. At ubi desperatio istam occluserit, tunc omnino de nobis nostraque salute est actum. Quemadmodum enim jactantia & præsumptio propriorum meritorum hominem facilime evertit, ita è contrario desperatio eundem non modo prorsus perfundat, verum etiam recta ad Orcum dat præcipitem. Vnde Augustinus lib. de Symbolo: *Latro*, inquit, *agnovit, & Petrus negavit. Caveat ergo bonus, ne præsumat per superbiam, malus vero ne desperet per malitiam.* Vt paucis dicam, desperatio est omnimoda animæ eversio, & ad mortem æternam sine ulla gratiæ spe deductio, quia qui semel desperatus fuerit, ad salutem amplius non redibit, juxta illud Prophetæ: *Desperavit nequaquam faciam.* Atque ejusmodi desperabundi oppido mihi videntur similes esse rhinocerotι, qui vivus nunquam aut vix certe capi potest. Statim n. ubi captum sese videt, præ indignatione mortem sibiipsi

biipsi spontaneam infert: Sic isti etiam, postquam retibus Diaboli, i. e. peccatis sese implicatos atque involutos vident, malo hoc non contenti ultro etiam in desperationis barathrum, nulla pœnitentiæ ratione habita, sese jaciunt præcipites, illudque ejusdem Prophetæ crepant: *Desperavimus, post cogitationes nostras ibimus.* Et istud quidem summum est periculum, quando ille, qui bonum se fieri posse desperat, non eo adlaborat, ut bonus fiat, quia ut ait Seneca lib. de morib. *Nunquam se mutat, qui se posse mutari desperat.* De Taxo naturalium historiarum scriptores referunt, quod cauda sua villosa cavernæ suæ foramina undiquaque, modo contra Australem, modo contra Aquilonarem flatum, ne qua perrumpere possit, obstruat. Idem profecto faciunt desperati. Nam hi cordis sui cavernas per desperationem, non solum contra Australem flatum, hoc est, contra prædicationem verbi divini, sed etiam contra Aquilonarem, hoc est, contra calumnias & persecutiones adeo obstruere solent, ut neutrum istorum unquam admittant, sed velut furiosi ac insani in propriam proni ruant perniciem. Supplicibus igitur Deus est solicitandus precibus, ut periculosissimum istud desperationis peccatum procul à nobis amoveat, &, si ubi peccaverimus (peccamus autem innumerabiliter) gratia nobis sua benignus adsit, ut seria admissorum scelerum pœnitentia ducti vitam deinde emendemus, nec

unquam desperationis violentia victi succumbamus, quæ revera secundum illud vulgatum, gehennæ est initium & divinæ gratiæ.

FINIS.

EPILOGUS.

Parodia ad Odem 3. lib. 4. Carm. Horatii.

Quem tu Melpomene semel, &c.

QVem fax nequitiæ semel
Viventem reprobo lumine viderit,
Illum non labor Isthmius
Frugi restituet: non equus impiger
Curru magnifico feret
Victorem; neque res publica honoribus
Ornatum variis virum,
Quod nequam tumidas contuderit minas,
Ostendet procerum choro:
Sed, quas MŒNUS *aquas gurgite proluit,*
Vel
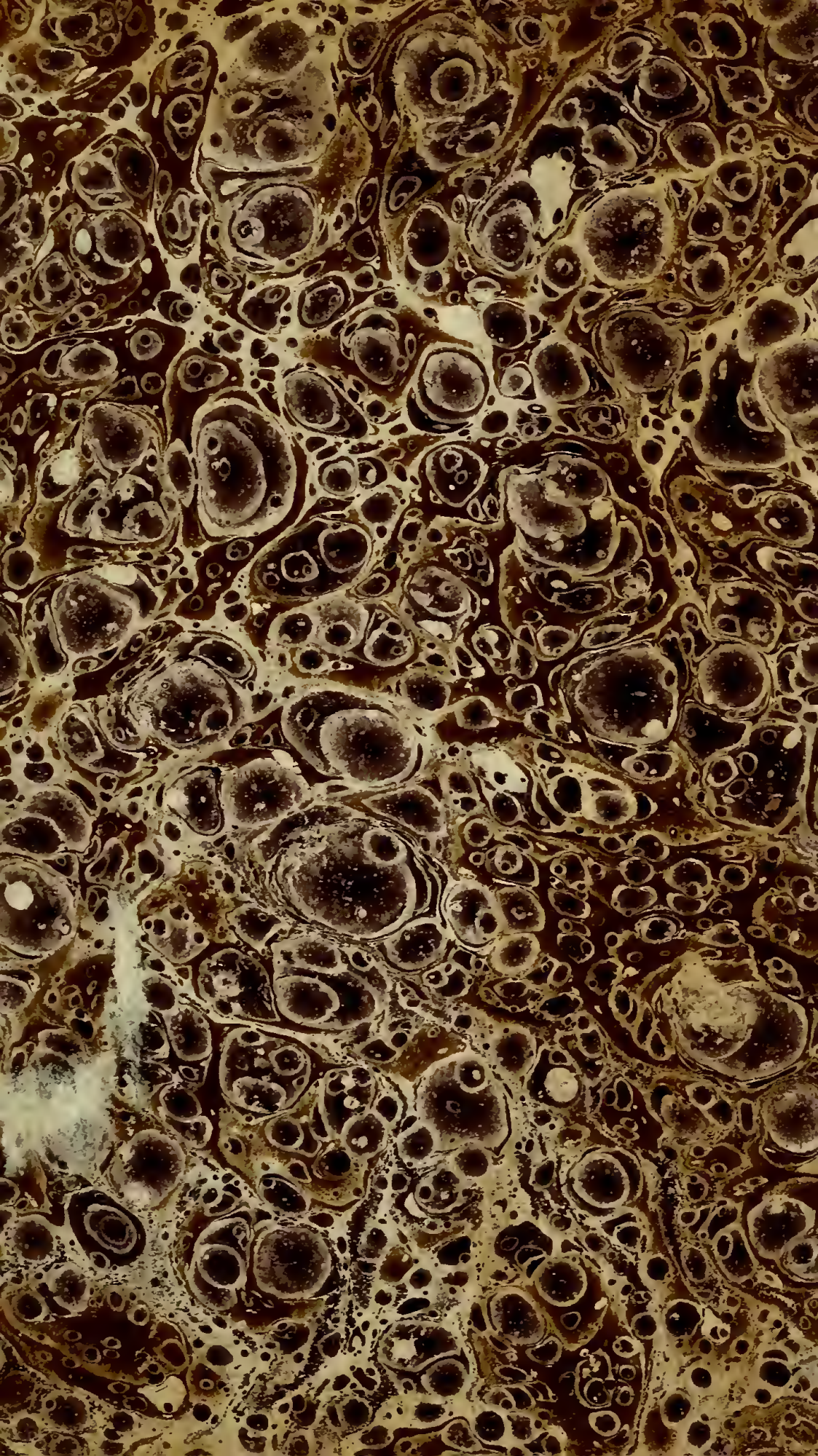
Vel certe arboreæ trabes
Reddent aridulo stipite pensilem.
Nostri CÆSARIS *inclyta*
Dignata est bonitas inter amabiles
Vatum ponere me choros:
Et jam dente magis mordeor invido.
Verum ô furcifer improbe,
Vastos qui strepitus turpiter excitas,
Te prædam fore piscium,
Corvorumve, volo, si lubeat magis.
Totum muneris hoc tui est,
Quod monstror digito prætereuntium
Conatus fidicen tui:
Quod scribo, & placeo, si placeo, tuum est.